

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Domácí násilí a jeho dopad na dítě
Domestic violence and its impact on child
Michaela Faltysová

Vedoucí práce: PaedDr. Jaroslava Zemková, Ph.D.
Studijní program: Speciální pedagogika (B7506)
Studijní obor: B SPPG (7506R002)

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Domácí násilí a jeho dopad na dítě potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 14. 4. 2018

Ráda bych poděkovala PeadDr. Jaroslavě Zemkové, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost, cenné rady, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku domácího násilí a jeho dopad na dítě. Struktura práce obsahuje teoretickou a praktickou část. První kapitola v teoretické části obecně charakterizuje domácí násilí, jeho formy, projevy, příčiny, důsledky a na závěr možnosti identifikace tohoto problému. V další kapitole je charakterizovaná jak oběť, tak násilná osoba a také všechny osoby, které se mohou stát obětí domácího násilí. Dále je pozornost věnována syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Jeho definice, projevy, formy, příčiny a důsledky. Poslední kapitola z teoretické části popisuje pomoc osobám ohroženým domácím násilím jako je prevence, intervenční centra a právní rámec domácího násilí v České republice. Praktická část je realizovaná jako kvantitativní výzkum. Konkrétně je zpracována pomocí dotazníku, který byl rozeslán široké veřejnosti v elektronické formě. Za hlavní cíl dotazníku a této práce je zjistit, jak je společnost informovaná o domácím násilí a jeho dopadu na dítě. Z výsledků šetření vyšlo, že většina respondentů o domácím násilí slyšelo nebo se s ním setkalo, ale nedokáží uvést, kam by se při tomto problému obrátili pro pomoc. Více než polovina dotazovaných je toho názoru, že domácí násilí má špatný a negativní vliv na psychiku dítěte i na jeho začleňování se do kolektivu, jelikož může mít sklony k agresivitě.

KLÍČOVÁ SLOVA

domácí násilí, syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, oběť domácího násilí, týrající partner, žena, muž, dítě

ABSTRACT

Bachelor Thesis focuses on the issue of domestic violence and its impact on a child. The work contains theoretical and practical part. The first chapter in a theoretical part in general, domestic violence, its causes, consequences, and the identification of the problem. In the next chapter, the victim is characterised by a violent person and all persons who may become victims of domestic violence. The attention of tormented, abused and neglected child. It is definition, speeches, forms, causes and consequences. The last chapter of the theoretical part of the assistance to persons at risk of domestic violence prevention, intervention centres and legal framework of domestic violence in the Czech Republic. The practical part is realized as quantitative research. The research is based on the method of questionnaire which was sent to the general public in electronic form. The main purpose of this thesis and also this questionnaire is to find out how the company is informed about domestic violence and its impact on a child. Based on the information obtained from the questionnaire, the major society is aware of domestic violence but the problem is usually where to seek help. More than a half of the respondents believes that domestic violence has a negative impact on the psychic side and also the child's socialization, considering the possible tendency to aggression.

KEYWORDS

domestic violence, syndrome Child Abused and Neglect, victim of domestic violence, abusive partner, woman, man, child

Obsah

Úvod	7
1 Rodina jako místo bezpečí ale i násilí	9
2 Domácí násilí	11
2.1 Definice domácího násilí	11
2.2 Formy domácího násilí	12
2.3 Znaky domácího násilí	14
2.4 Cyklus domácího násilí	15
2.5 Příčiny domácího násilí	17
2.6 Důsledky domácího násilí	18
2.7 Identifikace domácího násilí	20
3 Osoby ohrožené domácím násilím	22
3.1 Rizikový a týrající partner	22
3.2 Oběť domácího násilí	24
3.3 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím	26
3.4 Muži jako osoby ohrožené domácím násilím	27
3.5 Děti jako osoby ohrožené domácím násilím	29
4 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte	32
4.1 Vývoj a historie pojmu syndromu CAN	32
4.2 Definice syndromu CAN	33
4.3 Formy syndromu CAN	35
4.4 Důsledky syndromu CAN	39
4.5 Příčiny syndromu CAN	41
5 Pomoc osobám ohroženým domácím násilím	43
5.1 Prevence v případech domácího násilí	43

5.2	Činnost intervenčních center.....	44
5.3	Právní rámec domácího násilí v České republice	47
6	Výzkumná část	49
6.1	Cíle a výzkumné otázky.....	49
6.2	Metodologie	49
6.3	Výsledky šetření	50
6.4	Zhodnocení šetření.....	61
	Závěr.....	62
	Seznam použitých informačních zdrojů	63
	Seznam příloh.....	67

Úvod

Tématem této bakalářské práce je domácí násilí a jeho dopad na dítě. Toto téma jsem si zvolila, z důvodu, že dle mého názoru společnost není dostatečně informovaná o této problematice a není si plně vědoma, negativních dopadů na dítě vyrůstající v takovém to prostředí. Dítě by v nejideálnějším případě mělo vyrůstat v úplné a harmonické rodině. V takové, kde mu bude poskytnuta dostatečná láska, péče, opora, zájem a podpora v dalším jeho rozvoji. V první kapitole je obecně definován pojem „rodina“.

Druhá kapitola je blíže věnována problematice domácího násilí a jeho různým podobám. Tyto podoby mohou být: fyzické (bití, rány pěstí či jinými předměty, kopání, kousání), psychické (nadávání, vyhrožování, urážení), sexuální (nucení nebo odpírání pohlavního styku, sexuální urážení), ekonomické (materiální i finanční vydírání či odpírání).

Třetí kapitola se zabývá typickými znaky a charakteristikou oběti a osoby, jež násilí vykonává. Domácí násilí se může vyskytovat u jakéhokoli pohlaví, věkové kategorie, společenské minority, u rodin s rozdílným ekonomickým zabezpečením a vzděláním. Domácí násilí se netýká pouze oběti a pachatele ale také blízkých osob a okolí, které často ani nepozná, že se v jejich blízkosti domácí násilí vyskytuje. Oběť se o této věci nerada někomu svěřuje, myslí si, že to, co její partner dělá je v pořádku. Žije v přesvědčení o tom, že je potrestána právem za nějaký čin.

V další kapitole se zabývám problematikou syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN). Dítě může být přímou ale i nepřímou obětí domácího násilí. Přímou obětí je tehdy, pokud mu je fyzicky, psychicky nebo jinak ubližováno, či je zanedbávané. Nepřímou obětí se dítě stává tehdy, pokud je „pouze“ jako svědkem domácího násilí. Ale i tak, to na dítě má velmi negativní vliv, jak na psychiku, tak na další rozvoj jeho osobnosti.

Poslední kapitola je věnována kontaktům pro osoby ohroženy domácím násilím, intervenční centra a možnosti právního rámce domácího násilí.

Praktická část se bude věnovat kvantitativnímu výzkumu, který bude vyhodnocen za pomoci dotazníků. Za hlavní cíl si tato práce klade prozkoumat informovanost společnosti o problematice domácího násilí.

1 Rodina jako místo bezpečí ale i násilí

Rodina je sociální skupina, která je tvořena dvěma nebo více osobami, kteří žijí ve společné domácnosti, jsou propojeny manželskými, adoptivními nebo pokrevními svazky. Nazývá se tzv. nukleární rodinou. Mezi těmito lidmi se vytváří nepřetržitý a silný emocionální a psychologický vztah. Objevuje se také širší rodina, ve které jsou další příbuzní a neváže se k nim pouze vztah pokrevní, ale mají společné postoje, zájmy, tradice, majetek nebo hodnoty (Kurucová 2016).

Na vývoj člověka, jeho osobnosti, na jeho budoucí působení v sociálním prostředí a mezilidských vztazích má rodina nejzásadnější vliv. Všichni členové rodiny svým chováním působí na celý rozvoj osobnosti dítěte. Prostředí, kde jsou rodinné vztahy narušeny, či je dítě odmítané, týrané nebo svědkem domácího násilí má v budoucnosti větší sklony k nefunkčním vztahům. (Bednářová, Macková a kol. 2009.)

Rodina je základní prvek pro přípravu dítěte do života a místem, kde se formuje jeho jedinečná osobnost. Pro vývoj dítěte je podstatné mít své jedinečné místo v rodině. Dítě je ovlivňováno negativními i pozitivními zkušenostmi, které v rámci rodinného prostředí získá. Rodina má určité funkce, které by měly dítěti zajistit péči, pocit bezpečí, emoční naplnění, ekonomické a socializační zajištění.

Důležitá je také funkčnost rodiny, ve které dítě vyrůstá. Funkčnost rodiny se často hodnotí pomocí úplnosti, či neúplnosti rodiny. Často je rodina neúplná mylně označována za nefunkční, i přestože může být více fungující než rodina úplná. Záleží především na tom, jak v neúplné rodině rodiče spolu nadále vycházejí a komunikují. Dále záleží na chování rodičů, které rozchodu předcházelo (konflikty, hádky a situace, kdy je dítě přítomno domácího násilí). To vše se podílí na osobnosti dítěte.

V naší společnosti je mnoho předsudků na téma rodina, jako o místu, kde se může objevit domácí násilí. Jeden z mýtů je ten, že se domácí násilí vyskytuje více v sociálně slabších rodinách. Domácí násilí se však vyskytuje ve všech typech rodiny. V sociálně slabších rodinách je pouze snáze odhalitelné. Další mýtus ukazuje, že násilí je především páchané spíše na ženách, ale ve skutečnosti může být páchano na všech členech domácnosti.

Nejčastějšími svědky domácího násilí, které se odehrává mezi partnery, jsou děti. Na rozdíl od týraní, zanedbávání a zneužívání dítěte tomuto problému nebývá věnováno příliš

pozornosti. Proto se občas o těchto dětech zmiňuje jako o obětech domácího násilí zapomenutých či neviditelných. Tato situace je pro dítě velkou psychickou a emoční zátěží. Také zanechává na dítěti následky jako je třeba rozrušenost, poruchy spánku, pocit strachu či viny, že to, co se doma děje je kvůli němu ale také i dlouhodobé důsledky, jako jsou problémy ve vztazích, špatný vývoj ale i vážné emoční poruchy (deprese).

Dítě má sklony k opakování chování, které vidí u rodičů, a tím pádem se násilí může přenášet z generace na generaci. Jak se rodiče k sobě chovají dítě bere jako přirozené a přijímá ho, ale jen do té doby, než má možnost svoji rodinu srovnat s jinou rodinou. Je tedy důležité, jak rodina řeší problémy. Násilné chování se zvyšuje v rodinách, kde osoby mají mezi sebou napětí, zátěž, neřešené problémy a špatnou sociální oporu. Dítě díky tomu ztrácí citovou a základní jistotu, z toho důvodu nemá doma pocit bezpečí (Ševčík, Špatenková, 2011).

2 Domácí násilí

Druhá kapitola je věnována pojmu domácí násilí, jeho definici, formám a hlavním znakům. Jsou zde uvedeny příčiny, důsledky a na konec popsán cyklus domácího násilí a jeho identifikace.

2.1 Definice domácího násilí

Domácí násilí je od slova domov, tudíž se děje doma, v soukromém životě a bez svědků. Dochází k němu po celém světě, ve všech možných sociálních vrstvách, nezáleží ani na věku, na etnickém původu, vzdělání nebo na náboženském vyznání. Násilnou osobou může být kdokoliv ať muž, žena nebo dokonce i dítě. Nejčastěji je to ovšem muž, který je násilný k ženě nebo k dítěti. Výjimkou však nejsou ani násilné ženy, jelikož muži se stydí vyhledat pomoc a přiznat, že jsou týrané ženou. Děti často páchají násilí na svých starších rodičích či prarodičích ale taky velmi časté jsou konflikty mezi sourozenci.

Násilí neznamená pouze bití, ubližování, hádku, nadávání či vyhrožování ale především násilí, které nás může zranit, vyvolat pocit strachu, ohrožení, nejistoty a zoufalství. K druhému člověku se můžeme chovat násilně, a přitom se ho ani nedotknout. Je to chování, které vyvolává u druhého člověka strach. Kvůli strachu se osoba podřizuje a koná činy proti své vůli.

Pojem domácí násilí nemá jednotnou definici. Přesto se o jeho definování pokouší spousta autorů i organizací. Uvedu zde tři příklady těchto definic.

Definice domácího násilí podle Ludmily Čírtkové: *„Opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu“* (Čírtková 2008, s. 9).

O další definici domácího násilí se pokusila Rada Evropy v roce 1985: *„Násilné chování v rodině zahrnuje jakýkoliv čin nebo opomenutí, spáchané v rámci rodiny některým z jejích členů, které podkopávají život, tělesnou nebo duševní integritu nebo svobodu jiného člena stejné rodiny, nebo vážně poškozují rozvoj jeho osobnosti“* (Matoušková 2013, s. 23).

A poslední třetí definici jsem vybrala podle Huňkové, která uvádí: „*Jakékoliv jednání, které má za cíl uplatnění moci nebo kontroly nad dospělou osobou, k níž je pachatel v intimním vztahu, způsobující na straně oběti tíseň nebo újmu, přičemž intimním vztahem rozumíme vztah rodinný, partnerský nebo obdobný*“ (Huňková, Voňková 2004, s. 44).

2.2 Formy domácího násilí

Veškeré formy domácího násilí mají zcela společný cíl, a to mít větší moc a udržet si kontrolu nad druhou osobou. Násilník používá několik způsobů, jak mít nadvládu, směřuje nejen k ponižování, zastrašování, izolování osoby od okolního světa, obviňování, ale používá také fyzické týrání a ubližování. Druhy domácího násilí dosud nejsou v žádné literatuře sjednoceny. Každý autor používá jiné dělení forem násilí. Já zde uvedu formy podle Ševčíka a Špatenkové (Ševčík, Špatenková 2011).

Fyzické násilí:

Fyzické násilí je považováno za nejhrubší formu domácího násilí. Jedinec používá svou fyzickou sílu k poškození, zastrašení nebo k ohrožení druhé osoby. Jedná se o chování násilníka, jehož záměrem je způsobit bolest, utrpení, zranění. Jde především o tyto typy fyzického násilí jako je vytrhávání vlasů a ochlupení, rány pěstí, facky, kousání, kopání, škrcení, cloumání, znehybňování, popalování, ohrožování nebo přímo útok zbraní ohrožující život či zdraví. Dále do této formy patří také nebezpečné chování za volantem, opuštění osoby na neznámém, nebezpečném místě, či v nesnadné situaci a také nedovolení vyhledat lékařské pomoci, kdy je jí zapotřebí.

Psychické násilí:

Psychické násilí je taky někdy nazýváno jako emocionální, citové nebo psychologické. Jedná se především o spuštění vnitřní úzkosti, bolesti nebo vnitřního utrpení. Psychické násilí je velmi častou formou domácího násilí. Je těžko odhalitelné, jelikož nezanechává žádné viditelné stopy, jako jsou modřiny, podlitiny, škrábance, odřeniny, zlomeniny nebo popáleniny. V závěru může mít, ale na oběť horší dopady než násilí fyzické, neboť má velký vliv na sebevědomí, sebeúctu, sebedůvěru a na představu o sobě samém. Psychické násilí můžeme rozlišovat na dva typy. První je neverbální psychické násilí, které

spočívá v tom, že násilník záměrně ničí osobní a oblíbené věci druhé osoby. Druhé je verbální psychické násilí, kdy násilník danou osobu slovně uráží, napadá, vyhrožuje, obviňuje, zastrašuje, ponižuje, citově vydírá, sleduje, kontroluje, odpírá spánek a jídlo, či osobu sociálně izoluje.

Ekonomické násilí:

Dalším typem násilí je násilí ekonomické, kdy osoba odpírá svému partnerovi finance, neposkytuje prostředky na domácnost, na děti, nechává si finance posílat na svůj účet, kontroluje jeho výdělky a příjmy nebo mu nedovoluje pracovat. Zahrnujeme sem ale také využívání a zneužívání věcí druhé osoby jako je třeba špatné zacházení a nakládání s majetkem druhé osoby nebo zabavení věcí partnera.

Sociální násilí:

Do sociálního násilí někdy může být vztažena třetí osoba, kterou je nejčastěji dítě a jiný blízký člověk. Skrze tuto třetí osobu násilník způsobuje nátlak na ohroženou oběť. Dále sem patří zákaz kontaktu s rodinou, kamarády a ostatními blízkými osobami, což je sociální izolace. Někteří autoři ji řadí do psychického i do sociálního násilí. Násilník sleduje každý pohyb osoby, s kým se setkává, kam chodí, co dělá. Díky tomu se ohrožená osoba postupně sama začne uzavírat od společenských kontaktů, má strach a stydí se nebo nechce čelit otázkám okolí například proč už se nevidají tolik jako dříve.

Sexuální násilí:

Posledním a nejčastěji se vyskytujícím násilím mezi partnery je sexuální násilí, které můžeme definovat jako nedobrovolný, nucený sexuální styk neboli jakýkoli sexuální kontakt, který je pro danou osobu ponižující, nežádoucí, nebezpečný. Toto nebereme jako manželskou povinnost, ale jako násilí a agresi. Násilníkovi nemusí vždy jít o sexuální uspokojení, ale používá toto jako prostředek k ponížení určité osoby.

V mnoha případech se setkáváme s tím, že násilí trvá i po ukončení partnerského vztahu. Projevuje se jako neustále pronásledování, vyhrožování, obtěžování, kontaktování bývalého partnera, ničení jeho majetku, kontaktování osoby pomocí blízkých osob, zasílání

dárků, dopisů, vyčkávání před prací nebo domem. Toto se netýká pouze bývalých partnerů ale také rodičů, prarodičů nebo sourozenců (Čírtková 2009).

2.3 Znamky domácího násilí

V další kapitole jsou uvedeny nejzákladnější a nejtypičtější znamky pro domácí násilí. Každé domácí násilí má jiný průběh a jinak se odehrává. S těmito specifiky se setkala většina obětí.

- Prvním znakem domácího násilí je opakovatelnost a dlouhodobé trvání. Podle prvního útoku nepoznáme, zda se jedná o domácí násilí. Může to však být právě jeho začátek.
- Násilník a oběť jsou si velmi blízké, proto v domácím násilí záleží na ekonomické závislosti a na citové blízkosti.
- Domácí násilí je od slova domov, tudíž se odehrává za zavřenými dveřmi domova a bez svědků. Většinou jedinými a tichými svědky bývají děti.
- Pachatel je většinou násilný k oběti jen v soukromí, na venek a ve společnosti působí mile, pozorně. Nazývá se takzvanou „dvojí tvář“. Pachatel se dopouští násilí, protože má pocit, že má na takové chování nárok a není to příčinou nezvládnutí agrese.
- Dalším uváděným znakem je urážení druhé osoby, které se postupem času stupňuje až na psychické násilí, tím snižuje pocit lidské hodnoty. Přechází až k fyzickému násilí, závažným trestným činům a k ohrožení na zdraví a životě.
- Domácí násilí má několik opakujících se fází. Střídá se fáze narůstajícího napětí a násilí s fází omluv, dárků, usmířování se, období klidu a poté opět nastává fáze opětovného násilí a napětí.
- Násilník má většinou chování naučené (např. násilní vzor chování z původní rodiny, sám se s násilím setkal, anebo má prostě jen touhu po násilí, které ho uklidňuje)
- Násilí způsobuje sám násilník, v žádném případě vztah či sama oběť. Pachatel je k oběti násilný, ať udělá cokoliv, je to zlé nebo dobré, či je to čin, který pachatel po oběti chtěl nebo nechtěl.

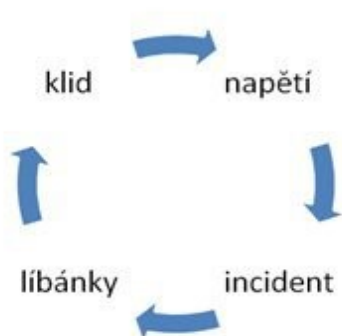
- Oběť se chová tak, aby si zajistila přežití, bezpečí a klid. Nevyhledává pomoc, snaží se násilníka krýt a přebírá zodpovědnost za násilí.
- Jakmile se snaží oběť ukončit vztah s násilným partnerem, vzrůstá tak pro ni větší nebezpečí, že se domácí násilí bude více a rychleji stupňovat (Hronová 2009).

2.4 Cyklus domácího násilí

Domácí násilí má určité etapy, které se neustále opakují a mají typický průběh, který nazýváme jako cyklus násilí. Nevyskytuje se pouze u domácího násilí, ale i u jiných vztahů jako je vícegenerační soužití. Tento cyklus jako první popsala autorka Lenore Walkerová v roce 1979, která určuje čtyři fáze. Tyto fáze mají různou délku trvání a jiný časový rozestup (Ševčík, Špatenková 2011).

Cyklus domácího násilí

Zdroj: (Oblastní charita Hradec Králové 2018)

Fáze napětí: Tato fáze se vyznačuje tím, že mezi partnery je napjatá atmosféra, komunikace mezi nimi je horší. Násilník neustále vše kritizuje, znehodnocuje, se vším je nespokojený a má podrážděnou náladu. Objevují se především nadávky a hádky či křik. Ohrožená osoba se snaží zabránit a předejít tomu, aby násilník opět křičel, rozčiloval se či vybouchnul. Snaží se ve všem vyjít vstříc, dělá ústupky a je ochotná. Dále oběť má pocit viny, že vše nedělala dostatečně pečlivě, málo se snažila, a tím pádem rozpoutala napětí mezi nimi, má potřebu se usmířit s násilnou osobou.

Fáze násilí: Této fázi se může říkat taky jako fáze incidentu. Zde již propuká násilí v plném rozsahu. Nejedná se pouze o násilí emocionální a psychické ale dochází i k násilí fyzickému. Násilná osoba má neustálou potřebu mít moc nad druhou osobou. Dochází ke slovnímu zastrašování, ponižování, nadávání ale i ke kopání, mlácení, škrcení, znásilňování, kousání, ke zlomeninám a u oběti je občas zapotřebí ošetření lékařem nebo musí být přivolána policie. Ohrožená osoba nepřetržitě zažívá pocit strachu, nebezpečí, bezmoci. Skoro ve všech případech dochází ke zhoršení celé situace, jelikož násilná osoba má pocit, že svým chováním nezpůsobuje žádné sociální následky, a tak přitvrzuje, aby získal absolutní moc a kontrolu nad druhou osobou.

Fáze usmíření, líbánek: Toto je fáze, kdy násilná osoba si uvědomuje, že jeho partner by mohl chtít vztah ukončit, a tak se snaží být milá, ale zároveň nechce ztratit kontrolu nad druhou osobou, proto své chování mění k lepšímu. Neustále se omlouvá, kupuje dárky, slibuje, že se v chování změní a že už se nic nebude opakovat. Dává najevo smutek, lásku a výčitky svědomí, nebo alespoň tyto projevy předstírá. Oběť díky dárkům a slibům většinou podlehne a tím pádem zůstává ve vztahu s násilnou osobou. Násilník může v této fázi vyhrožovat i sebepoškozováním, sebevraždou či dává za vinu násilí druhé osobě nebo tvrdí, že vše přehání a spoustu věcí si vymýšlí. Při opakování této fáze si ohrožená osoba může připadat unavená a zmatená, proto si neustále nechává naději, že se vše změní k lepšímu, chová se neustále podle násilné osoby a snaží se jí vyjít vstříc.

Fáze klidu: Tato fáze se bere někdy jako součást předchozí fáze líbánek a usmířování. Nevyskytují se zde nějaké nadměrné projevy násilí. Násilná osoba může splnit některé ze slibů co slíbil a tím pádem si oběť myslí, že je všemu konec. Bohužel se problémy vracejí a narůstají a postupem času se opět přechází do fáze napětí. Cyklus domácího násilí je několikrát opakován a může trvat tak dlouho, dokud není nějakou formou přerušeno.

K domácímu násilí je potřeba přistupovat individuálně. Každá fáze trvá u každého násilí různě dlouho a projevuje se různými incidenty. Jedno mají ale společné, domácí násilí se vždy, ať později nebo dříve, zhoršuje a stupňuje (Ševčík, Špatenková 2011).

2.5 Příčiny domácího násilí

Na propuknutí domácího násilí se podílí mnoha příčin, které se mohou i prolínat a kombinovat. Ne každá osoba se může stát obětí domácího násilí nebo násilnou osobou. Vyskytují se určité rizikové vlivy, které se podílí na vzniku a trvání domácího násilí.

Jednou z příčin jsou především osobnostní dispozice každé osoby, vrozené nebo získané tendence stát se násilnou osobou, která ubližuje svým blízkým anebo se stát ohroženou osobou, která ustupuje a podléhá nátlaku, ovlivňování a týrání své blízké osoby. Osoba, která se stane obětí domácího násilí má sklony k takovému chování, které se projevuje jako ztráta sebevědomí, přizpůsobuje své chování, bezmocnost, strach pobývat ve společnosti. Násilná osoba je často výbušná, agresivní, nedokáže kontrolovat své chování, nezajímá jí, jak se druhý cítí.

Další častou příčinou je, že násilná osoba (nevědomě) přijmula vzorec chování z původní rodiny, sama násilná osoba byla součástí domácího násilí, týrání. Poté násilník sám toto chování používá ve své vlastní rodině. Má tento způsob chování naučený, a tak za pomoci něho řeší konflikty, neshody, stresové situace. Jinak tyto problémy vyřešit neumí než násilím.

Poslední příčinou podle Intervenčního centra v Ostravě je vliv tzv. sociálně patologický, což znamená určitou krizovou sociální situaci. Takovou situací může být ztráta někoho z rodiny či z blízkého okolí, zaměstnání, bydlení nebo vzniklé dluhy. Velmi silnou příčinou pro vznik domácího násilí je závislostní chování např. na drogách, alkoholu, hazardních hrách, automatech (Domácí násilí 2007).

Dále uvedu několik příčin podle Drahomíra Ševčíka a Naděždy Špatenkové. Uvádí, že je mnoha příčin, které vedou ke vzniku domácího násilí, v publikaci se zmiňují o jednofaktorové teorii.

První jednofaktorová teorie je **biologicko-genetická**. Tato teorie vysvětluje pouze vznik dispozice pro agresivní chování, ale nepopisuje konkrétní situace domácího násilí. V některé literatuře se snaží pojmut násilí souhrnně, a ne pouze vliv biologických dispozic jaké jsou dědičnost, instinkt nebo vliv hladiny určitých hormonů (serotonin, testosteron).

Další je uváděna **psychologická** teorie. Zde je názor takový, že příčiny k agresivnímu násilí způsobují povahové zvláštnosti určité osoby. Domácí násilí můžeme také vysvětlit jako přenos sociálního učení z generace na generaci. Dalším důvodem může být nadměrně

se vyskytující stres a stresové situace v rodinném prostředí. Přesto není vysvětleno, proč se domácí násilí objevuje jen pouze v některých rodinách, když skoro každá rodina v dnešní době prochází určitými stresovými situacemi. Empirická šetření vykazují, že lidé, kteří mají malou míru stresu také mají malý stupeň sklonu k násilí. Muži, kteří trpí stresem jsou častěji agresivnější a násilnější a to proto, protože věří, že by měli být oni tou dominantou v partnerském vztahu anebo proto, že pro ně není vztah dostatečně důležitý. Spouštěčem násilí nemusí být jenom stres ale také dopad hněvu sám na sebe, ale své špatné pocity přesouvají na ostatní členy rodiny.

Sociologická teorie poukazuje na sociokulturní jevy, kdy spíše muži mají potřebu uplatňování moci a kontroly nad ostatními. Některými příčinami pro vznik násilí může být věková různorodost, aktivity a zájmy v rodině či neshody v sociálních rolích. Důležitým faktorem ve společnosti ke vzniku násilí je výskyt a tolerance násilí. V některých společnostech je dokonce násilí akceptováno a bere se jako pomůcka k dosažení chtěného cíle.

Poslední teorií je **feministický přístup**, který se hodně podobný sociologické teorii. V násilí zdůrazňuje dominanci mužů v rodině a ve společnosti. Ženy násilí s utrpením přijímají a vede je to k takovému chování, aby násilí dále trvalo. Pokud se žena chce z tohoto vztahu vyprostit, způsobuje to trest za jejich odvahu a drzost (Ševčík, Špatenková, 2011).

2.6 Důsledky domácího násilí

Důsledky domácího násilí jsou nebezpečné a dlouhodobé. Neřešené domácí násilí může vést k těžkým a trvalým zdravotním následkům jako je migréna, bolesti břicha, urologické nebo genetické problémy a další závažné zranění.

V rodině, kde se vyskytuje domácí násilí nedochází pouze k fyzickému dopadu na zdraví oběti, ale především také k psychickému ublížení. Při dlouhodobém trvání domácího násilí se oběť dostává do velmi těžké situace, která má dopady na psychické problémy. Oběť ztrácí jakékoliv sociální kontakty s přáteli a s rodinou. Syndrom týraného partnera/syndrom týrané ženy se projevuje snížením schopnosti určité osoby jakýmkoliv způsobem reagovat na aktuální násilí. Tenhle syndrom se skládá z různých projevů, které můžeme rozčlenit do těchto kategorií:

- **Symptomy posttraumatické stresové poruchy:** Díky traumatům, jaké domácí násilí způsobuje, se u týrané osoby mohou projevovat různé příznaky posttraumatické stresové poruchy, kterými mohou být opakované poruchy spánku, opakované prožívání traumatu, poruchy příjmu potravy. Tyto osoby jsou také velmi silně emočně vyčerpány, mají přehnané úlekové emoce, podrážděnost, návaly hněvu, jsou přecitlivělé a nervózní. Týrané osoby se vyhýbají konfliktním situacím, působí spíše vstřícně a snaží se co nejvíce ve všem vyhovět. Nedokáží ani projevit své emoce, vztek či hněv. Depresi, pocit strachu a bezmoci můžeme také chápat jako odezvu na pochybnosti o sobě, o celkovém světě a životě. Objevují se určité obranné mechanismy, které chrání oběť před úplným prožíváním psychické a fyzické bolesti.
- **Naučená bezmocnost:** Stav naučené bezmocnosti se objevuje tehdy, když týraná osoba se po opakovaných a neúspěšných pokusech snaží od partnera odejít nebo vyhledat pomoc. Postupem času se stává pasivním a na chování svého partnera si raději zvyká, než aby se snažila o další pokus řešení. Oběť ztrácí sebeúctu a sebevědomí díky tomu, jak násilná osoba ji neustále podsouvá myšlenky, že za vše si může sama. Cítí bezmoc, nejistotu, nemá radost ze života a není si jistá, zda je dobře si nechat vše líbit anebo svůj problém řešit a vyhledat pomoc. Projevuje se, že osoby, které na začátku vzniku domácího násilí se k tomuto problému postavily aktivně a stanovily určitá pravidla násilníkovi mají větší předpoklad k tomu, aby se odhodlaly najít pomoc než ty osoby, které první incidenty neřešily.
- **Sebezničující zvládací strategie:** Pokud má oběť marné a nepovedené pokusy o ukončení vztahu a násilí, začíná mít pocit, že nezbývá jiná šance než ve vztahu setrvat a snažit se ochránit svůj život i třeba proto, protože nemá kam jít. Může mít pocity, že pokud se pokusí ze vztahu uniknout, čeká ji smrt. Aby tato realita pro ni byla jednodušší často se nechává stáhnout pod vliv alkoholu, drog, a to pak přináší následné pokusy o sebevraždu (Ševčík, Špatenková 2011).

2.7 Identifikace domácího násilí

Pro většinu lidí je velmi těžké si připustit a přijmout fakt, že domácí násilí se týká zrovna jich. Ti, kteří si to dokáží připustit, tuto skutečnost stejně dále popírají, nechtějí upoutat pozornost, nechtějí, aby je někdo litoval nebo aby dokonce je někdo nutil od partnera odejít. Oběť může od násilné osoby kdykoliv legálně odejít, ale není to pro ni a ani pro okolí jednoduché. Těžko se ostatním vysvětluje, z jakého důvodu partnera opustila. Mnohem těžší je i ukončit jiné násilné vztahy jakou je například mezi pokrevními příbuznými.

Existuje několik forem odlišení domácího násilí od ostatních typů rodinného problému či rodinné krize:

1. Přímé dotazování: zásadní dotazy jsou pokládány ohledně fyzické, psychické, ekonomické a sexuální situace doma. Zásadní otázky: *„co se děje, první DN, poslední DN, nejhorší DN, jak se projevuje agrese partnera/ky, jak jste se choval/a při prvním a posledním DN, co předchází útoku, potíže těsně po útoku, kam jste se obrátil/a pro pomoc“*.

2. Tři základní kritéria:

„A. startér násilí – DN není vyprovokované chováním ohrožené osoby! (klíčové otázky: co předcházelo incidentu)“

„B. opakování – DN není jednorázový akt! DN je proces, má svůj start, vývoj a spěje k nějakým koncům, zásadně mění povahu vztahu (klíčové otázky: kdy to začalo, jak dlouho to trvá, co se děje nyní)“

„C. pocit oběti – osoba ohrožená DN má typické pocity: strach z opakování násilí (klíčové otázky: jak reagujete, co vám běží v mysli)“.

3. Psychologické signály: oběť odmítá pomoc, má ke všemu laxní přístup, není schopná vypustit svůj vztek, drží ho nekonečně dlouho v sobě, neudrhuje a ani nenavazuje kontakt s vnějším okolím, dělá vše pro to, aby násilí bylo, co minimální, poslouchá příkazy násilníka, obviňuje sebe sama a již se naučila žít s bezmocí (Domácí násilí 2007).

Při identifikaci domácího násilí mohou nastat komplikace. Ohrožené osoby často trpí studem, tudíž se bojí o problému hovořit a neřeknou vše podle pravdy. Realita bývá ve skutečnosti mnohem závažnější, než popisuje ohrožená osoba. Dále ohrožená osoba může uvádět jiné příznaky a příčiny, proč je vyčerpaná, nevyspalá, fyzicky ve špatné kondici a psychicky unavená.

Níže uvedené symptomy mohou být velkými ukazateli pro odhalení domácího násilí. Jestliže se tyto symptomy objeví mezi dvěma osobami, je násilný vztah již nezpochybnitelný.:

- Osoba, která je pravděpodobně ve vztahu osobou ohroženou, má na těle mnohočetná zranění.
- Násilná osoba ve vztahu neprojevuje žádnou lítost nad zraněním druhé osoby.
- Na otázky okolí, proč je osoba zraněná, většinou odpovídá násilná osoba místo oběti. Odpovídá i na otázky, které jsou směřovány přímo na oběť.
- Obě osoby jsou zahlceny negativními emocemi. Mohou být nepříjemní i na okolí. Vzájemně se přerušují v rozhovoru, obviňují se či slovně napadají.
- Dům či byt je neupravený a vykazuje známky nějaké nehody.
- Násilí se již vyskytlo dříve ve vztahu mezi těmito osobami (Ševčík, Špatenková 2011).

3 Osoby ohrožené domácím násilím

Na začátku vztahu je těžké rozeznat rizikové faktory, které by se mohly později rozšířit v násilí. Uvedu zde některé znaky, které by se později mohly rozvinout v domácí násilí.

Obětí domácího násilí se může stát jakákoli osoba na tomto světě. Příčiny, proč zrovna tahle osoba se stala obětí jsou velmi různé. Ohroženou osobou mohou být ženy, děti i muži. Nejkritičtější skupinou, která se stane obětí domácího násilí jsou osoby, které mají nějaké zdravotní znevýhodnění. V následující kapitole uvedu charakteristiku rizikového a týrajícího partnera, oběti a dále tři základní rozdělení osob, které jsou ohrožené domácím násilím, což jsou ženy, děti a muži.

3.1 Rizikový a týrající partner

Domácí násilí není závislé na věku, vzdělání, rase, vyznání, původu, profesi, ekonomické situaci, fyzické kondici, ani na ničem dalším. Dříve za násilnou osobu byl považován člověk nevzdělaný, primitivní, ekonomicky slabý. Dnes se ale pachatelem násilí může stát opravdu kdokoliv, kdo sdílí společný dům nebo byt a je k osobám v jakékoliv vztahu. Tudíž je pachatele, který páchá domácí násilí hodně těžké charakterizovat a později i odhalit.

Z počátku vývoje vztahu spousta žen nedokáže rozeznat, že jejich partner je právě ten rizikový partner. Bývají většinou zamilované a nevidí nebo ani vidět nechtějí to varovné a špatné chování, které poukazuje na sklony k násilnému chování partnera. Snaží se přejít a zapomenout na špatné věci, které se dějí a doufají, že jejich velká láska vše překoná. Ve většině případech se bohužel negativní chování partnera po dobu několik let zhoršuje.

Jak už jsem zmínila, na začátku rizikového vztahu se objevuje několik varovných signálů, které zde uvedu. Nemusí se ve vztahu objevit všechny tyto signály, ale i málo z nich může poukázat na možné nebezpečí.

- **Nadměrná naléhavost:** Partner krátce po seznámení naléhá na ženu/muže, aby spolu začali chodit, i když se neznají moc důvěrně. Žena/muž po velkém nátlaku podlehne jen proto, že zrovna dlouho neměl/a partnera a tenhle jeví zájem a je vytrvalý. Později může partner chtít po protějšku svatbu, dítě a ostatní závazky.

- **Velká dominance ve vztahu:** Partner rozhoduje sám o všech věcech, které se týkají jak vztahu, tak druhého partnera. Rozhoduje, s kým se partner bude stýkat, kam bude chodit anebo i třeba o tom, co si bude kupovat a oblékat.
- **Narcistické zaměření osobnosti:** Partner vnímá sám sebe jako jedinečnou, dokonalou osobu, málokoho uzná jako sobě rovného a nedokáže se vcítit do pocitů druhých.
- **Nadměrná kontrola:** Partner má neustálou potřebu svůj protějšek kontrolovat, znát o něm všem, jak o minulosti, tak přítomnosti. Když není přítomen s touto osobou, kontaktuje ji telefonicky i kvůli nedůležitým věcem, či se sdělením nějaké informace. Snaží se tak mít pod kontrolou každý partnerovo krok.
- **Snaha o pozvolnou izolaci od sociálních kontaktů:** Partner se snaží svůj protějšek, co nejdále držet od jeho rodiny a přátel. Kritizuje jejich chování tak, aby se s nimi nesetkávali. Vadí mu, když se partner zúčastňuje nějakých aktivit bez něj.

Mimo výše uvedené signály, které se ve větší, či v menší míře objevují v násilnickém vztahu existují ještě další projevy rizikového chování:

- **Nadměrné požívání alkoholu:** Partner ve větší míře a v pravidelných časových intervalech konzumuje alkohol. Své polovičce slibuje, že s alkoholem přestane nebo jeho konzumaci alespoň omezí, bohužel ve většině případech se tomu tak nestane.
- **Experimentování s drogami nebo jejich užívání:** Pokud je partner závislý na drogách nebo s nimi experimentuje, je to jeden velký problém pro vztah. Protějšek se snaží svému partnerovi pomoci a věří, že společně jeho závislost překonají. V hodně případech se bohužel ale stává, že partner svůj protějšek nutí k tomu, aby drogu taky zkusil a stávající se tak závislími oba dva.
- **Špatná pověst partnera nebo jeho přátel:** Pokud se oběť dozvídá o svém partnerovi, že pochází z kriminálního prostředí nebo byl obviněn za násilnickou trestnou činnost či, jeho přátelé nemají zrovna nejlepší pověst. Neměla by věřit příběhům, které tvrdí jeho nespravedlivé obvinění.

- **Rizikové chování:** Partner se chová nezodpovědně jak k sobě, tak ke svému okolí i ke svým dětem. Jezdí nebezpečně autem, vyvolává rvačky, kombinuje léky s alkoholem.
- **Chování, které se vymyká normě:** Chování partnera se někdy může vymykat běžným normám. Často přehnaně vyhrožuje sebevraždou, je emočně přecitlivělý a nadměrně agresivní, v sexuální oblasti vyžaduje bolestivé a neobvyklé praktiky.
- **Manipulativní chování:** Partner se u svého protějšku snaží vzbudit pocit viny, nikdy není spokojen s tím, co jeho partner udělá, často se mu mění nálady, aniž by k tomu měl nějaký důvod (Bednářová, Macková a kol. 2009).

3.2 Oběť domácího násilí

Domácím násilím mohou být zasaženy všechny kategorie osob, není to závislé na věku, vzdělání, či o uplatnění na trhu práce. Nejčastěji se obětí vyskytují v manželském vztahu ve věku od 25 do 45 let. Obětí domácího násilí může být manžel, manželka, druh, družka, bývalý manželé, kteří ale stále žijí ve společném bydlení, děti, senioři, osoby se zdravotním znevýhodněním a osoby, které jsou odkázány na pomoc druhých (Dufková, Zlámal 2005).

Osoba, která má nějaké zkušenosti s citovou deprivací, zanedbáváním, týráním či vydíráním si často opakovaně volí partnery, kteří mají tyto nevhodné vzorce chování, které mohla zažít již v dětství. Člověk, který tyto vzorce chování zažil již v dětství, má mnohem menší sebevědomí, nevěří si, cítí se bezcenný. Díky tomu si partnera nevybírá sám, ale přijme toho, kdo si vybere jeho, je na něj alespoň trochu hodný a jeví zájem.

Oběť má svůj názor, že za nespokojený vztah může ona, její nesprávné chování, rozhodování, názor. Tímto dává za pravdu partnerovi a dává mu tím možnost k násilnému chování jak k ní, tak třeba i k dětem. Z velké lásky se oběť na začátku vztahu partnerovi ve všem přizpůsobuje, později se tak chová jen proto, aby měla klid a nevyvolávala zbytečné rozpory mezi partnery.

Poznat oběť, která si prochází domácím násilím, není vůbec jednoduché, většinou svou situaci skrývá, stydí se za ni, popírá ji a uvádí jiné příčiny svého problému. Chování

obětí může být v některých situacích shodné. Lze pozorovat určité znaky v psychickém stavu, ve verbálním i neverbálním projevu a ve vývoji v orientační rodině.

Psychický stav se projevuje u většiny obětí jako posttraumatická stresová porucha, naučená bezmocnost a sebezničující reakce.

Posttraumatická stresová porucha se vyznačuje určitými příznaky jako je opožděná nebo protahovaná reakce na stres či traumatickou událost. Pomocnými symptomy k rozvinutí této poruchy jsou události, které přinesly smrt, vážná zranění a nebezpečí pro vlastní nebo jiné osoby.

Dalším příznakem může být naučená bezmocnost, která se projevuje jako neschopnost převzít zodpovědnost a vládu nad svým životem. Osoba se nedokáže sama rozhodovat. Zpočátku se snaží bojovat proti násilí, ale většinou její pokusy končí neúspěšně. Postupem času ztrácí sílu, je vyčerpaná a tím pádem vyprchává naděje na změnu stavu a nevěří, že by ji mohl někdo pomoci.

Posledním příznakem psychického stavu je sebezničující (sebedestruktivní) reakce, která se projevuje nelogickým chováním a jednáním oběti na běžné situace. Jednou z těchto reakcí nazýváme stockholmský syndrom, který je označován jako náklonost a emoční vztah oběti k násilníkovi. Tento syndrom se vytváří, pokud se oběť cítí sama, ohrožená, izolovaná od vnějšího světa a má pocit, že z její situace není cesty zpět. Násilník se ale zároveň chová k oběti občas mile, mírumilovně a tím pádem oběť stále doufá ve zlepšení situace a přesvědčuje se o tom, že partner přeci není tak zlý. Oběť popírá špatné chování svého protějška, omlouvá ho a zamlčuje důvody zranění. Ohrožené osoby se za svá zranění stydí a nepřipouštějí si, že následky chování partnera jsou tak vážné. Oběť poměrně vždy trpí úzkostmi, depresi, skoro vymizí pozitivní prožívání emocí a trpí psychosomatickým onemocněním (migrény, ekzémy, nechutenství, bolesti zad, zažívacího ústrojí, ...).

Zásadním faktorem pro ovlivnění osobnosti dítěte je to, jak se vyvíjí v orientační rodině, do které se narodí a kde získává sociální zkušenosti. Pokud se dítě pohybuje v rodině, kde se násilí používá k získání moci a bere se jako běžný způsob chování, dítě se toto chování naučí a přijme ho jako jednu z běžných variant sociálního chování. Dívky se většinou ztotožňují s obětí, kterou bývá jejich matka, poté ve svém vztahu se všemu také přizpůsobují a vybírají si i takové partnery, které jsou svým násilným chováním podobné jejímu otci. Oběti bývají většinou z nefunkčních rodin, jelikož se jim nedostává dostatečné emocionální

podpory. Mají více problémů se začlenit do běžné společnosti (Bednářová, Macková a kol. 2009).

Posledním příznakem jsou verbální a neverbální projevy, kdy oběť zamlčuje svou situaci, je nedůvěřivá, obtížně navazuje kontakt a při jednání působí uzavřeně. U neverbální i verbálního projevu lze vyzpozorovat, jak se oběť snaží neudržovat oční kontakt, mimika obličej je minimální, nelze vyčíst žádné emoce, gestikulace skoro žádná, hlas má stále stejnou intonaci, projev působí nerozhodně či nejistě.

3.3 Ženy jako osoby ohrožené domácím násilím

Nečastějším terčem domácího násilí jsou ženy, není tedy divu, že se pozornost odborníků upíná zejména na ně. Domácí násilí je staré asi jako lidstvo samo a bylo odjakživa považováno za velice soukromou záležitost.

Z několika mezinárodních výzkumů vyplynul fakt o tom, jak jsou ženy schopné do určité míry tolerovat násilné chování partnera, proto si ženy dlouho dobu nepřiznávají či si nechtějí připustit, že by mohly být obětí násilného vztahu a chování partnera jim přijde běžné, nikoliv nějak odlišné od normy. Ze statistik společnosti proFem o.p.s. z roku 2012 vyplynulo, že s jakýmkoliv typem domácího násilí se během života setkalo až 40 % žen v České republice, když to přepočítáme na populaci, znamená to, že 1,4 milionu žen se nějakým způsobem stalo přímou obětí domácího násilí. S opakovaným ponižováním se setkalo 21 % žen, fyzickým napadením bylo ohroženo 18 % žen a k sexuálním nátlakem bylo nuceno 12 % žen (Kunc a kol. 2012).

Podle Voňkové a Spoustové je násilné chování na ženách jako na obětech charakterizována tímto způsobem: *„Zdá se, že ženy nejsou schopny či ochotny o násilí ze strany vlastního partnera uvažovat v právních souvislostech. Pouze jedna pětina dotazovaných žen označila zažité násilí ze strany partnera / manžela za trestný čin, zatímco necelá polovina „za něco, co se prostě stává“ (Voňková, Spoustová 2008, s. 20–21).*

Obětí domácího násilí se může stát kterákoliv žena bez jakéhokoliv hlediska na věk, vzdělání, společenské a ekonomické postavení. Nejtypičtějšími znaky pro ženu, která se stala obětí domácího násilí je nízké sebevědomí a sebeúcta, přesvědčení o tom, že mají pocit viny kvůli svému nevyhovujícímu chování vůči partnerovi, více příznaku ohledně domácího

násilí jsem uvedla v předchozí kapitole. Někteří autoři uvádí, že tyto ženy mají tzv. „dvojitou tvář“, což znamená, že světu ukazují pouze všechno pozitivní a optimistické, ale doma žijí ve stresu a obavách. Když žena uvažuje o odchodu od partnera, může to někdy trvat dlouhý čas, bojí se samoty, nalezení a vybudování nového vztahu nebo si nedokáže představit, jak budou žít bez muže. Mnoho žen si myslí, že si za vše můžou samy, jiný pohled jim většinou partner ani nedovoluje, mohou mít tedy pocit, že nejsou „normální“ či dokonce psychicky nemocné. Tudíž se většina snaží ve vztahu setrvat, spousta žen není ani připraveno na samostatný život, nemá dostatečné množství ekonomického zázemí a finančních zdrojů. Jiné ženy se snaží vztah s partnerem udržet kvůli svým dětem a finančnímu zázemí pro ně. Pokus o odchod z partnerského vztahu většinou vyvolá nejsilnější násilnické reakce, pokusy o vraždu či uskutečnění vraždy (Ševčík, Špatenková 2011).

3.4 Muži jako osoby ohrožené domácím násilím

O samotném domácím násilí se ve společnosti nemluví a už vůbec ne o násilí, které je páchané na mužích, jelikož většina studií a výzkumů se zabývá ženou jako obětí násilí. O mužích jako o obětech je méně informací díky tomu, že se na násilí, které je na mužích páchané nepřijde, jelikož oni sami se nikomu nechtějí svěřit, obávají se totiž posměchů od okolí a o jejich sníženém postavení ve společnosti. Odjakživa se brala v potaz nadvláda muže nad ženou, tím pádem se nepředpokládalo týrání mužů ze strany žen, většinou nejsou dostatečně silné či vysoké. Již se ale asi zapomnělo na psychické týrání, které bývá v mnoha případech rizikovější než týrání fyzické.

Čírtková a kol. hovoří ve své publikaci o skutečnosti dvojích zavřených dveří, první dveře ukazují problémy násilí bez rozdílu na pohlaví, druhé dveře ukazují právě násilí páchané na mužích, kdy mají obavu přiznat si roli oběti a obávají se sociálního vyloučení, proto je těžší odhalit tento typ domácího násilí (Čírtková a kol. 2010).

„Archetyp mužské identity je na hony vzdálen představě o slabé a bezmocné oběti. Představa, jak by měla být mužskost utvářena, se neslučuje s tím, s jakou sociální skutečností je spojována oběť, identita muže a oběti se tak navzájem vylučují a vytvářejí kulturní paradox“ (Buriánek a kol. 2014). Díky těmto předsudkům se muži bojí požádat o pomoc a postupem času si stejně jako ženské oběti zvyknou na tento způsob života a mohou si toto

chování partnerky dávat za svou vlastní vinu, i když je muž silnější, svou vlastní sílu na obranu použije málokdy.

Podle projektu DYN, který v roce 2005 začal zaznamenávat případy, kdy se muži stali oběťmi domácího násilí, jsou určité rozdíly u mužů i u žen jako u obětí domácího násilí:

- Muži jsou více schopni opustit násilný vztah než ženy, mají větší úspěch na samostatnost v životě, lepší předpoklady pro své finanční zajištění.
- Domácí násilí nemusí mít tak špatné dopady na kvality života muže jako na kvalitu života ženy. Muž se na rozdíl od ženy ve svém domě může cítit bezpečněji.
- Muži na rozdíl od žen neudávají informace o tom, že osoba násilná byla v době události pod vlivem alkoholu nebo drog, jelikož alkohol užívají spíše muži jako násilné osoby. Jestliže má někdy policie problém určit ve vztahu, kdo je násilníkem, většinou ho určí podle toho, zda užívá alkohol.
- Muži jsou nejčastěji vystavováni emocionálnímu násilí jako jsou nadávky, ponižování, zastrasování či vyhrožování. Fyzickému násilí, pod které patří udeřování pěstí, kopání, štípání, kousání, ubližování za pomoci jiných předmětů.
- Dále ženy často používají k násilí své děti, které navádějí a poštvávají proti svému partnerovi či vyhrožují ke ztrátě kontaktu muže s dětmi. Mohou také partnera zastrasovat tím, že ho opustí, přijde o veškerý majetek a celou rodinu.

Ševčík a Špatenková ve své publikaci uvádí projekt DYN, který zaznamenával výše uvedené rozdíly mezi mužem a ženou jako obětí a dále také určil určitá rizika, která se vyskytují u mužů ohrožených domácím násilím:

- Žena se snaží mít svého muže neustále pod dohledem. Určuje, s kým muž bude v kontaktu a jaké činnosti by měl provádět.
- Neustále psychické vyhrožování, emocionální vydírání, verbální útoky, nadávky a ponižování, zabránění přístupu k financím.
- Oběť mívá problémy s alkoholem nebo drogami či zápis v trestném rejstříku.
- Vyhrožuje sebevraždou či zabitím nebo ubližením na dalších blízkých osobách.

Dále uvedu tři základní role podle Ševčíka a Špatenkové, s kterými se může ztotožňovat muž v domácím násilí. Muži mohou být opravdovou obětí domácího násilí,

může se vyskytnout vzájemné násilí mezi partnery nebo se stává muž násilnou osobou, ale z nějaké příčiny se uvádí jako oběť domácího násilí.

Muži jako opravdová oběť domácího násilí: Muži jako oběť domácího násilí se málo kdy snaží vyhledat odbornou pomoc, obávají se posměchu od pracovníků pomáhajících profesí. Šance na samostatné vyřešení situace je velmi malá s velkými dopady jako je ztráta plnohodnotné otcovské role, ztráta domova a bydlení, snížená sebeúcta, sebevědomí a sebehodnocení, negativní přístup ke všemu, vztek, zlost či úplná bezmocnost.

Muži jako spolupachatelé vzájemného násilí mezi partnery: Tato teze porušuje předsudky o tom, že role v domácím násilí jsou jasně dané. Oba partneři mohou být násilníky, ale vždy jeden bude mít nadvládu nad druhým. Druhá osoba se násilníkem stává jenom z důvodu obrany. Každá osoba může udávat napadení druhým partnerem a také je to ovlivněno tím, jak bere své postavení ve vztahu. Pro pracovníky pomáhajících profesí neexistuje termín vzájemné násilí, jelikož nevyjasňuje postavení partnerů ve vztahu (Ševčík, Špatenková 2011.)

Muži jako násilná osoba vydávající se za oběť: Někteří násilníci se mohou z jakéhokoliv důvodu vydávat za oběť a být v tomhle velmi dobří tak, že nikdo nepozná, že jsou pachatelé domácího násilí. Podle NDVF (národní obranné dobrovolnické síly) se násilná osoba, která se vydává za oběť může projevovat těmito znaky: neustále tvrdí, že je obětí domácího násilí, udává svého partnera ze zneužívání a ubližování, cítí se být poškozena, má špatný vztah k partnerovi tvrdí o něm nepravdivé věci, nebojí se svého partnera ani nějakého násilí, má sebevědomé vystupování, bere ohledy pouze na sebe nikoliv na partnera, nebere na vědomí to, jak se cítí děti a jaké to má na ně dopad (Buriánek a kol. 2014).

3.5 Děti jako osoby ohrožené domácím násilím

Děti jsou po ženách druhou nejpočetnější skupinou, která je ohrožena domácím násilím. Mohou být jako svědky domácího násilí anebo být přímo vystaveny nebezpečí násilí. Častěji však bývají „pouze“ svědky, a tak se v mnoha případech na ně zapomíná a díky tomu jsou označovány jako zapomenuté oběti. Těmto dětem je připisován syndrom

CAN-Child Abuse and Neglect neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, kterému se budu podrobněji věnovat v další kapitole.

Podle světové zdravotnické organizace je dítě, i které jen přihlíží domácímu násilí považováno za oběť. Domácí násilí se negativně podílí na celý vývoj dítěte. Na jejich zdraví se dopad násilí projevuje mnohem více než na dospělých osobách. Značným příznakem může být psychosomatické onemocnění mezi které patří bolest hlavy, žaludku, uší, střevní potíže, alergie, astma, oslabená imunita a častější onemocnění. Mohou mít také problémy s příjmem potravy či přejídání se a poruchy spánku či pomočování. Vyskytují se ale i úrazy na těle, většinou se dítě snaží matku ochránit, ale agresor nebere na dítě ohled a ublíží mu. V této rodině je běžné řešit problémy agresivně a zde nastává další problém, dítě přijme toto chování za vlastní, myslí si, že je to tak správně a tyto vzorce může používat po celý svůj život i později ve své vlastní rodině. V těch nejhorších případech se může stát, že násilník zakáže jak matce, tak dítěti navštěvovat lékaře.

Dítě potřebuje neustálý pocit jistoty, opory, pomoci, toho, že ho má někdo rád a zejména pocit bezpečí. Pokud se mu tyto potřeby nedostaví dochází tak k poškození vývoje dítěte po psychosociální a emoční stránce. Velmi často nedokáže navázat vztahy s vrstevníky, neumí s nimi komunikovat, jelikož je z domova zvyklí na jiný způsob komunikace, proto bývá na pomezí kolektivu. Nedostatečný pocit bezpečí může vést u dítěte k pocitu viny, smutku, ke ztrátě vlastní sebedůvěry, zájmů ale i k tělesným projevům jakou je sebepoškozování, poruchy spánku a příjmu potravy, v pubertě mívají sklony k podlehnutí alkoholu a drogám (Bednářová, Macková a kol. 2009).

U dětí jako u obětí domácího násilí můžeme rozdělovat viktimizaci na přímou a nepřímou. V přímé viktimizaci je dítě opravdovou obětí, je vystavováno fyzickému, psychickému či sexuálnímu násilí a dále se může vyskytovat úplná ztráta rodičovských povinností, což vede k zanedbávání dítěte, neposkytování základních lidských potřeb jako je potrava, léky, ošacení, návštěva lékaře. Dále je dítěti odírána láska, zájem a pocit cennosti. U většina případů dochází k fyzickému i psychickému napadení kvůli tomu, že dítě se snažilo ochránit svého blízkého.

U nepřímé viktimizace je dítě v pozici pozorovatele, svědka. I na pozorovatele má domácí násilí stejný vliv, jako kdyby bylo přímou obětí. Na dítě jako na svědka násilí působí

negativně zejména na psychický, citový stav a charakter chování. Dítě ve většině případech nedokáže pochopit chování mezi dospělými a občas si to může přikládat za svou vinu. Nemůže si vybrat, zda chce zůstat ve vztahu s násilníkem, a to bývá následkem častých útěků z domova (Čírtková a kol. 2002).

4 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Děti se stávají po ženách nejčastější obětí domácího násilí, tomuto dítěti je připisován tzv. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, který je udáván v anglosaské literatuře jako Child Abuse and Neglect (CAN). Pod tímto pojmem si můžeme představit především různý typ, ať vědomého, či nevědomého ubližování dítěti jeho blízkou osobou. V následujících kapitolách uvedu vývoj a historii pojmu, definici syndromu, varianty syndromu, a nakonec prevenci před tímto syndromem.

4.1 Vývoj a historie pojmu syndromu CAN

V dřívější době se začalo chápat dětství jako důležitý okamžik pro vývoj člověka. Samozřejmostí bylo, že každý rodič své dítě miluje, stará se o něj a snaží se udělat maximum pro jeho dobrý rozvoj. Neustále se ale potvrzuje, že jakékoliv zanedbání jeho potřeb přináší určitá rizika pro jeho správný vývoj, zdraví a nejobávanějším ublížením je však fyzické napadení či dokonce zabití.

V 19. století vznikali snahy státu, společnosti a organizací o ochranu dítěte vůči takovému zacházení. V roce 1883 v Liverpoolu vznikla jedna z prvních organizací s názvem Národní společnost prevence proti krutostem na dětech. Tato organizace je až do dnešní doby velkým vzorem pro ostatní organizace, které se zabývají touto, či podobnou problematikou. Dříve byla pozornost věnována především fyzickému násilí, nedostatečnému poskytování výživy, péče a zaměstnávání dětí.

V roce 1829 na sjezdu soudního lékařství v Nancy se lékaři Parissot a Caussad snažili přednést problematiku o týrání dětí, jejich snaha však zůstala bez jakýchkoliv reakcí. Jako první se o týrání dětí začal zajímat lékař A. A. Tardieu z Paříže, v roce 1862 popsal problematiku týkající se týrání dětí, upozornil tak o tomto problému širokou veřejnost.

Caffey roku 1946 a Silvermann roku 1953 rozdělili poranění dětí od poranění po běžných úrazech a nazvaly je jako neúrazové, úmyslné syndromu CAN bylo z počátku fyzické týrání. Kempe z USA roku 1962 ho pojmenoval jako syndrom bitého dítěte, díky němu se zlepšil přístup k této problematice a postupem času docházelo k přijímání zákonů, které určovaly povinnost hlášení o týrání dětí v USA, a to později napomohlo k rozšíření pojmu pro syndrom Child Abuse neboli zneužití dítěte. Při pozorování fyzického násilí se později došlo k závěru, že tělesné ublížení si je blízké i s citovým a psychickým stavem

dítěte, a to jak v pasivní, tak v aktivní formě. U aktivní formy je dítě ponižováno, slovně zesměšňováno, nadáváno a u formy pasivní se jedná spíše o zanedbání základních psychických a citových potřeb, jako je nedostatečný projev lásky, porozumění, pocit cennosti. Z této myšlenky se pak začal formovat další pojem pro formulaci syndromu Child Neglect neboli zanedbávání dítěte. Spojením těchto dvou termínů pak vzniklo úplné označení Syndrom CAN = Syndrom Child Abuse and Neglect = syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Při postupné formulaci tohoto pojmu bylo k tomuto syndromu zahrnuto i sexuální zneužívání dítěte.

4.2 Definice syndromu CAN

Pojem syndrom CAN pochází z anglického spojení Child Abuse and Neglect, které zahrnuje týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Jedná se o nenáhodnou situaci, která je společensky nepřijatelná a v rámci možností jí lze předcházet. Způsoby vzniku CAN: *„Je to jedna akce, útok, násilí v jakékoliv formě, nejružnější manipulace s dítětem, jeho uvádění do nezvyklých situací a pak ne-akce, zanedbávání, izolace, nepečování, nesprávná a nedostatečná výživa, nedostatek zdravotní a výchovné péče, nedostatek bydlení atd.“* (Dunovský a kol. 1995, s. 23-24).

Definice podle Dunovského: *„Za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte považujeme: jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt“* (Dunovský a kol. 1995, s. 24).

Zdravotní komise Rady Evropy v roce 1992 uvedla definici, která zahrnuje vědomé či nevědomé chování dospělého člověka vůči dítěti s následkem poškození zdraví a vývoje dítěte. Syndrom CAN je tedy definován v těchto kategoriích:

Tělesné týrání

Jedná se o fyzické ubližování dítěti nebo jeho nezabránění. Jsou zde zahrnuty všechny tělesné zranění včetně úmyslného otrávení nebo udušení. Pokud nedojde k usmrcení, ve většině případech se dítě musí vypořádat s trvalými následky. Také je

samozřejmě, že dítě, které je fyzicky týráno se neobejde i bez psychických následků a je nutné, aby bylo předáno do péče odborníků.

Citové týrání

Citové týrání představuje neustálé verbální ponižování a zavrhování dítěte. Izolace dítěte od okolního světa, vystavování ho násilí, strachu, pocitu viny. Takovéto chování dospělého člověka vůči dítěti má negativní trvalý vliv na jeho celkový vývoj, psychický vývoj, sebehodnocení, intelektové schopnosti a v pozdějším věku mívají problémy s komunikací a se vztahy ve společnosti. Psychické týrání se velice často projevuje společně s fyzickým a sexuálním zneužíváním.

Sexuální zneužívání

U sexuálního zneužívání je dítě vystavováno pohlavnímu kontaktu, činnosti nebo podobnému chování. Dělí na dotykové a bezdotykové, bezdotykové je takové, kde je dítě vystavováno sexuálním hrám či nuceno dívat se na pornografie a nedochází zde k žádnému fyzickému kontaktu. U dotykového dochází k tělesnému sblížení jako je pohlavní styk a kontakt či hlazení prsou a pohlavního orgánu. Ve většině případech jde pouze o jednorázový akt, ale i tak dítěti může poškodit jeho vývoj osobnosti pro budoucí partnerský vztah a sexuální soužití v něm.

Zanedbávání

Zanedbáváním se rozumí jakákoliv nedostatečná péče o dítě, která má negativní dopady na vývoj dítěte a ohrožuje ho na životě. Patří sem citové zanedbávání, zanedbávání na výchově, vzdělávání a nedostatečné uspokojování tělesných potřeb.

Systémové týrání

Systémové týrání můžeme taky označit jako druhotné ponižování. Toto ponižování je způsobeno systémem, který prvotně založen na pomoc a ochranu dětí. Jedná se především o rozdělení dítěte a rodiče neprávem, necitlivé či zbytečné lékařské prohlídky, špatná péče a přístup v zařízeních pro děti atd. (Vaníčková a kol. 1995).

4.3 Formy syndromu CAN

Syndrom CAN má několik forem, pár z nich je zmíněno v předchozí kapitole. V této kapitole uvedu základních šest dělení syndromu CAN.

Tělesné týrání dítěte aktivní povahy

Nejvíce prozkoumanou formou syndromu CAN je právě tělesné týrání. Patří sem děti, které mají po fyzickém incidentu následné poranění díky bití, trestání, popálení a neochránění dítěte před nebezpečím. Další skupinou jsou děti, které nemají známky po ublížení, ale byli vystavováni aktům jako je otrávení, dušení nebo sexuální zneužívání spojené s násilím. Častou obětí syndromu CAN se stávají děti mladšího věku, jelikož nejsou schopni obrany. Příčinou je nevládnutelná a nadměrná agrese rodičů nebo jiných osob. Mnoho studií prokazuje, že tělesné násilí je u nás nejčastější formou výchovného prostředku. Tudíž je velmi těžké rozhodnout o tom, zda poranění vzniklo náhodou nebo nedostatečnou péčí a pozorností o dítě, proto by každý lékař měl věnovat větší pozornost všem poraněním, které u dítěte vzniklo a jak.

Následkem tělesného týrání bývají tělesná poranění a poškození orgánů nebo funkcí. Závažná poranění nejsou na povrchu k vidění, jsou způsobeny náhlým a těžce působícím úderem – otřesy, poranění, kostí, svalů, hlavy, poranění míchy a nitrobrášínských orgánů, dušení, trávení a v nejhorším případě podávání drog nebo alkoholu.

Častými poraněními jsou ty, kterých si na první pohled všimneme. Dochází k porušení kůže, sliznice či povrchu některého z orgánů – rány na hlavě, krvácení, oděrky, modřiny po celém těle, popáleniny, bezvědomí, bolesti břicha a hlavy, závrať a nevolnost či křečové stavy.

Tělesné týrání pasivního charakteru

Tato kategorie zahrnuje úmyslné i neúmyslné neuspokojování základních fyzických potřeb dítěte. Jedná se o opomenutí nebo nevládnutí rodičovské role z různých důvodů jakou je nezralost rodiče nebo upřednostňování jiných aktivit před dítětem.

Mezi projevy pasivního tělesného týrání patří: porucha v prospívání dítěte, která je způsobena nedostatečnou výživou v nejtěžším případě může skončit i úplným zastavením růstu. Odpírání zdravotní péče, které je ve většině případech neúmyslné, jelikož rodič nemá

dostatek informací o závažnosti úrazu nebo nemoci. Občas se to ale vyskytuje v případech, kde dospělí způsobil zranění dítěti a bojí se následků za své chování, doufají v samostatné uzdravení, a proto odpírají lékařskou pomoc. Dalšími znaky může být nedostatečná výchova, vzdělání, ochrana, ošacení a rodinné zázemí.

Psychické týrání

Psychické týrání je takové chování dospělého jedince, které vede ke špatnému rozvoji osobnosti dítěte, k celkovému negativnímu sebehodnocení a ohrožení osobnosti v celkové identitě. Na první pohled nepoznáme, zda je dítěte psychicky týrané, proto se o této problematice nehovoří tak často, jako o týrání fyzickém.

Nejčastěji se psychické týrání objevuje v takových rodinách, kde dochází k rozvodu nebo u rodin, které již mají po rozvodu a o dítě se hádají, snaží se dítě přitáhnout na svou stranu, a tak neustále dítěti nutí názor, že chování druhého rodiče je špatné a že s ním by se mělo lépe. Ale i tak je týraných dětí mnoho i mimo rozvodové řízení.

Psychické týrání může mít několik podob, které se vzájemně prolínají. Časté jsou velmi vysoké nároky na úspěchy ve škole, ponižování dítěte, zesměšňování, připomínání dítěti, že je nechtěné či nepřijetí ho do rodiny, nedostatek podnětů, aby se dítě cítilo bezpečně a milovaně, izolace od vrstevníku a okolí, nedostatečná péče, neustále nepřiměřené nároky a tresty, které nejsou ve schopnostech dítěte možné jak vůči jeho věku, tak pohlaví. Čím dál častěji se setkáváme s problémem, kdy oba rodiče jsou neustále v zaměstnávání tudíž nemají více času na dítě. Rodiče to berou tak, že pracují hodně, aby se dítě mělo dobře, vše to dělají pro něj. Myslí si, jak jejich rodina funguje bez problému ale jen do té doby, než dítě začne nosit ze školy horší známky, poté přichází příkazy, aby se více učilo a zákazy pro trávení času s vrstevníky. Postupem času kladou na dítě čím dál větší nároky, kterých ale ono nemůže dosáhnout i kdyby sebe více chtělo. Ke všemu se může připojit o emoční vydírání jako je: „s takovými známkami domů nechod“, „tohle všechno máš po mamince/tatínkovi“. Další ránou pro dítě může být, když ho rodič srovnává s ostatními sourozenci či vrstevníky, poté si nepřipadá už vůbec nijak než jen jako utrpení, zátěž a nechtěnost pro rodiče.

Tento druh týrání zanechává na dítěti trvalé následky na psychickém vývoji. Někdy to může dojít až do takového stádia, kdy se dítě opravdu cítí bezmocné, nepotřebné a na

následek toho si začne ubližovat nebo dokonce přemýšlet nad sebevraždou. V dospělosti se tyto děti mohou projevovat stejným chováním jako jejich rodič, anebo naopak se svému dítěti budou snažit dát to, co právě jim v dětství chybělo.

Sexuální zneužívání

Odhalit a dokázat sexuální zneužívání bylo odjakživa velmi obtížné. Jedná se o akt, kdy se dospělý sexuálně uspokojuje za pomoci dítěte, nutí ho do prostituci či pornografie. Nadále dítě vydírá a vyhrožuje mu, dává odměny a tresty za mlčenlivost. Sexuální zneužívání se dále dělí na dotykové a bezdotykové. U dotykového dochází k přímému kontaktu osoby s dítětem – pohlavní styk, mazlení, hlazení intimních partií. Bezdotykové zneužívání pak spočívá v různých sexuálních aktivitách, ale nedochází zde k žádnému tělesnému kontaktu – sledování pornografie, nemravný telefonní hovor.

Se sexuálním zneužíváním je úzce spjat syndrom přizpůsobení, který nastává v okamžiku, kdy se dítě svěří a celý případ se začne prošetřovat. Dítě se většinou setká s dalšími a mnohem drsnějšími formami zneužívání, dítěti se nevěří a ono pak ztrácí naději na vyřešení. Syndrom přizpůsobení má celkem pět fází (Weiss 2005):

- Utajování: tato fáze spočívá v tom, že dospělý se snaží dítě psychicky vydírat, aby si vše nechalo pro sebe, vyhrožuje mu.
- Bezmocnost: více pravděpodobné je, že dítě bude zneužíváno známou osobou. Cítí se bezmocně, jelikož všichni ostatní by věřili dospělému a ne dítěti.
- Svedení a přizpůsobení: jediná možnost, kterou dítě má, je přijmout a přizpůsobit se situaci. Mohou ze všeho vinit sebe. V pozdějším věku tyto vzorce chování uplatňují na svých dětech či se chovají agresivně.
- Opožděné, konfliktní a nespravedlivé odhalení: zpočátku dítě si vše nechává pro sebe a snaží se udržet tajemství, když ale vyjde s pravdou ven, tvrzení působí nevěrohodně.
- Odvolání výpovědí: vše co dítě vypoví v pozdější době může vzít zpět. Nikdo mu nevěří, bojí se zavržení od rodičů či se snaží ochránit rodinu.

Sexuální zneužívání má také několik podob: **Exhibicionismus** – jedná se o akt, kdy dospělí ukazuje své přirození na veřejnosti ale i v soukromí a většinou se jedná o cizí osobu. **Obtěžování** – jedná se o dotykový sexuální útok, kdy dospělý dítě líbá, osahává na erotogenních zónách a většinou připojí i vulgární slovní obtěžování. **Sexuální útok** – takové chování, kdy dospělý i přes obranu dítěte se snaží dotýkat intimních partií dítěte či ho nutí ke svému uspokojení (masturbace). **Znásilnění** – zde se jedná už o přímý vynucený pohlavní styk. **Incest** – jedná se o sexuální aktivitu mezi osobami, jimž to zákon nepovoluje (dítě a rodič, dítě a příbuzný či nevlastní rodič, mezi sourozenci).

Rizikovým dítětem, které se může stát obětí sexuálního zneužívání bývají děti, které nemají dostatečný přísun informací o svém těle a o sexuální výchově. Děti, které jsou psychicky deprimované, zanedbávané, z rodiny vyvrhované a citově neuspokojené. Děti, které mají mentální retardaci nebo děti, které byly svěřeny do péči osobě, kterou rodič moc dobře neznal.

Takovéto dítě si prožívá krátkodobé či dlouhodobé psychické trauma. Mezi krátkodobé trauma patří – strach, pocit viny, nízké sebevědomí, zhoršení školních výsledků a celkového prospívání dítěte, bolesti hlavy, břicha, poruchy spánku, příjmu potravy, pomočování, sebepoškozování. Za dlouhodobé trauma můžeme považovat – chování stejné jako vidí u dospělých, uspokojování svých potřeb na ostatních osobách, poruchy chování, horší komunikace s okolím. Většina dětí ani netuší, že se s nimi děje něco špatně či neví, jak se bránit a kde požádat o pomoc.

Zanedbanost a zanedbávání

Zanedbanost představuje neuspokojení základních psychických potřeb po určitou dlouhou dobu. Většinou se zanedbanost vyskytuje v rodině, která má nízké socioekonomické postavení. Dítě většinou vyrůstá v prostředí, kde nemá dostatečné vzorce chování, dostatečnou hygienu, není posíláno do školy a nechodí vhodně a čistě ošacené, v takovém to prostředí se těžko vytváří osobnost člověka a jeho individuální potenciál. Dítě se vyskytuje v situaci, kdy nemá dostatečné podněty pro správný fyzický, emoční a psychický rozvoj.

Dítě zanedbávané nemá určená žádná pravidla, chodí si domů jak se mu zachce, potuluje se po ulici, kde se setkává s alkoholem a s drogami, má hlad, je podvyživené, nedodrží hygienické návyky, nosí špinavé a neupravené oblečení, do školy chodí pozdě či nepravidelně, neplní domácí úkoly, nemá základy slušného lidského chování, neumí se chovat k vrstevníkům a k autoritě. V pozdějším věku mají sklony ke krádežím a dívky k prostituci.

Dítěti není dostatečně projevována láska a pochopení, tudíž ono samo si neumí vytvořit pevné vztahy s vrstevníky, zaostává v psychomotorickém rozvoji a ve škole hůře prospívá, většinou proto se vyskytuje na pokraji kolektivu.

Zvláštní formy syndromu CAN

Systémové týrání: jedná se o týrání, které je způsobeno systémem, který vzniknul na pomoc a podporu rodin s dětmi. Tento systém může dítě odebrat, aniž by před tím byla poskytnuta nějaká pomoc a podpora. Spadá sem i nedostatečná péče o děti v pobytových a denních zařízeních. Tato forma se nazývá také jako druhotné ubližování (sekundární viktimizace), kdy by dítě mělo být chráněno po prvním traumatu z útoků a poranění, ale to se zde neděje, neposkytne se mu dostatečná péče či se musí podrobit zbytečným vyšetřením.

Sexuální turismus: cizinci navštěvují cizí země, kde záměrně vyhledávají děti pro uspokojení svých sexuálních potřeb.

Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení): syndrom, kdy rodiče úmyslně ubližují, tráví a dusí své děti, ale také si vymýšlí různé příznaky nemoci nebo je uměle vyrábí, aby dítě bylo podrobena lékařskému vyšetření. V nejhorších případech končí i usmrcením většinou udušením.

4.4 Důsledky syndromu CAN

Násilí na dítě nemá špatný vliv pouze v období, kdy násilí probíhalo, ale zanechává na něm stopy po celý zbytek života.

Citová deprivace: každé dítě od malička potřebuje pocit bezpečí, jistoty, důležitosti a toho, že ho má někdo rád. Tyto faktory jsou důležité pro další rozvoj jeho osobnosti a vztahů s vrstevníky. Pokud se mu tyto citové potřeby nedostaví, nastává tak citová deprivace: „*Citová deprivace vzniká neuspokojením potřeby citové jistoty a bezpečí v dostatečné míře a po dostatečně dlouhou dobu*“ (Langmeier, Matějček 1963, s. 67).

Důsledkem citové deprivace se mění celkový rozvoj dítěte a dochází tak ke změnám v těchto oblastech, které si uvedeme podle Vágnerové:

- **Řeč a komunikace:** rodič nemá potřebu komunikovat s dítětem, nereaguje na počátky komunikace a nevidí snahu u dítěte. Tím se pak zpomaluje a rozvoj řeči a ztrácí se snaha a potřeba o komunikaci.
- **Rozumové schopnosti:** nemusí být značně zasaženy, ale pokud se nedostává dostatečných podnětů k poznávání okolního světa dochází tak k pasivitě učit se a využívat zkušenosti.
- **Změny citového prožívání a vztahů k okolí:** děti bývají nedůvěřivé, netolerantní a agresivní. Neumí se vcítit do pocitů druhých a navázat s nimi kontakt.
- **Socializace:** primitivní, stereotypní, povrchní a egocentrické chování.
- **Sebepojetí:** egocentrismus a vytahování se či nedůvěra a podceňování se.
- **Změna hierarchie hodnot** (Vágnerová 1999).

Posttraumatická stresová porucha: viz kapitola 2.6 Důsledky domácího násilí.

Projevuje se: zlostejněným, znečitlivěním či zmrtněním, odtažením se od klíčových osob, depersonalizací (vnímá své myšlenky, emoce, tělo jako něco cizího).

Transgenerační přenos: jde o přenos, ať vědomí či nevědomí, vzorců chování z generace na generaci (Bechyňová 2007).

4.5 Příčiny syndromu CAN

Příčiny syndromu CAN můžeme rozdělit na tři rizikové faktory dospělí, děti a rizikové situace. V následující kapitole popíšeme jednotlivé rizikové faktory v určitých kategoriích násilí.

Fyzické týrání dítěte

Rizikový dospělý (zpravidla primární vychovatelé dítěte): ty osoby, které mají problémy se svou psychikou, mají neurotické obtíže a jsou agresivní. Potýkají se s alkoholem či drogami. Rodiče, kteří jsou mladí, nevyzrálí a nevyspělí. Lidé, kteří žijí zvláštním životním stylem (v sektách).

Rizikové dítě: bývají to takové děti, které svým chováním své nejbližší unavují, dráždí. Nikdo je nechápe, co vlastně chtějí, není snadné se v nich vyznat. Děti s nestálými náladami, neklidné, netrpělivé, zlostné, ustrašené nebo děti s lehkými mozgovými dysfunkcemi či se sníženým intelektem.

Rizikové situace: zde se jedná hlavně o typ osobnosti lidí. Rizikové situace nastávají při manželském či rozvodovém konfliktu, při požití alkoholu, drogy či jiné závislostní látky, při stresových situacích a fyzické či psychické vyčerpanosti.

Pohlavní zneužívání

Rizikový dospělý: ve většině případech jde o muže, které jsou dítěti blízcí nebo jsou s ním v každodenním kontaktu. Takové to osoby bývají alkoholicí, osoby se sexuálními úchylkami či sexuálně hyperaktivní anebo muži vysokého věku.

Rizikové děti: u dětí s nízkým věkem většinou pohlaví nerozhoduje. Později se osoby zaměřují spíše na dívky, které jsou vyspělejší, mají výrazné ženské tvary, jsou mazlivé či je jejich chování svádivé.

Rizikové situace: v této kategorii se jedná o takové situace, kdy je muž v blízkém kontaktu s dítětem. Při pečování o nemocné dítě, při návštěvě osob, které nepatří do rodiny či u osob, kteří požívají alkohol a drogy.

Zanedbávání

Rizikový dospělý: zde musí brát v potaz ne pouze osoby ale celkově prostředí, ve kterém rodina žije. Rizikovými dospělými jsou především ty osoby, které mají nedostatek finančních prostředků, na první místě mají jiné zájmy než péči o dítě (workoholismus). Jsou to mladí, nevyspělí rodiče či rodiče alkoholově nebo drogově závislí ale také osoby, které mají zdravotní problémy nebo nějaký handicap.

Rizikové dítě: především děti, které jsou pasivní, neaktivní vůči okolí, somaticky nemocné či děti s mentálním, tělesným nebo se smyslovým postižením.

Riziková situace: zanedbávání je obvykle proces dlouhotrvající, tudíž se na něm podílí mnoha faktorů. Jde však především o kombinaci různých faktorů jako je prostředí a osobnost člověka (Dunovský a kol. 1995).

5 Pomoc osobám ohroženým domácím násilím

Málokdy oběť domácího násilí zvládne krizovou situaci sama vyřešit. Potřebuje psychickou i praktickou pomoc. Skutečnost situace domácího násilí je většinou horší, než si člověk vůbec dokáže představit.

Podpora pro oběti by měla obsahovat materiální, právní pomoc a psychickou podporu. Materiální pomoc zajišťuje bezpečné bydlení a finance na obstarání potřeb pro základy lidského života, výživu a na péči o dítě. Právní pomoc pomáhá při řešení majetkových záležitostí, sociální podpory a svěření dětí. Psychická podpora zvyšuje navrácení sebedůvěry a sebeúcty oběti. Poskytuje celkové poradenství.

5.1 Prevence v případech domácího násilí

Jakémukoliv problému je lepší předcházet než ho později řešit. Někdy je velmi obtížné předcházet jednotlivým problémům, a tak i domácímu násilí. Proto je důležité seznámit okolí s touto problematikou, jejími riziky a projevy.

Primární prevence by měla být zaměřena na zmenšování rizik, která způsobují domácí násilí. Základem této prevence je informovanost veřejnosti o tom, jak by se měli partneři k sobě navzájem chovat, co by mělo být tolerováno, a naopak co už ne. Dobrymi faktory jsou také přátelské vztahy a dobré vzory chování v původních rodinách, budování si vlastní sebeúcty a sebedůvěry, tolerance multikulturalismu a k lidem se zdravotním znevýhodněním či rozdělení si mužských a ženských rolí, práv a povinností.

Sekundární prevence se snaží o včasné zachycení domácího násilí a okamžité řešení této situace. Zabránění tomu, aby se situace zhoršovala a zanechala negativní následky. Znaky pro včasnou identifikaci problému jsou zdravotní nebo jiné znevýhodnění, komunikační problémy v rodině či vzájemné působení ostatních stresorů. Sekundární prevence se může také jevit jako krizová intervence, poradenství nebo terapie. Pracovníci v pomáhajících profesích mohou poskytovat pomoc, tam kde si osoba neví rady v dané situaci a potřebuje poradit s řešením, tam kde si osoby potřebují osvojit nové zásady chování nebo v rodině, kde je potřeba nějaká změna.

Terciální prevence má za úkol zmírnit negativní dopady domácího násilí. Pomoc osobám, které tato situace zasáhla, aby se mohly vrátit do běžného chodu svého života.

Nabízí také různé terapie. Poskytuje osobám ubytování, finanční podporu, sociální služby, terapie, relaxaci, psychickou podporu, a především znovu začlenění do společnosti, jak po stránce komunikační, tak pracovní (Ševčík, Špatenková 2011).

5.2 Činnost intervenčních center

Intervenční centrum zajišťuje podmínky pro pomoc osobám, kteří se s domácím násilím setkali. Pracují zde proškolení odborníci z hlediska sociální práce, psychologie a práva. Činnost intervenčních center je zakotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Poskytují informace, podmínky a způsob poskytování o všech službách, které nabízejí. Informace jsou dostupné na všech veřejně dosažitelných místech jako jsou školy, lékařské ordinace, úřady. Úzce spolupracují s Policií ČR a dalšími institucemi. Z pravidla jsou intervenční centra rozmístěna po krajských městech.

Hlavním cílem je především pomoc osobám ohroženým domácím násilím, řešení jejich situace a navrácení do běžného chodu jejich života. Jde o pomoc při uplatňování práv a zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, o sociálně terapeutické činnosti a o zajištění spolupráce s dalšími centry, organizacemi, policií a jinými členy veřejné správy. V dnešní době se nachází v ČR šestnáct intervenčních center, kteří většinou sídlí v krajských městech (Brno, České Budějovice, Havířov, Hradec Králové, Kladno, Liberec, Nymburk, Olomouc, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha, Sokolov, Ústí nad Labem, Vysočina, Zlín). Bývají sdružena v Asociaci pracovníků intervenčních center ČR, od roku 2008.

Intervenční centrum poskytuje služby ve třech formách:

Ambulantní: služba je poskytována v intervenčním centru a klient dochází pravidelně na sezení.

Terénní: služba, která je poskytována v závažných a oprávněných situacích, lze tato služba poskytnout v domácím prostředí či na jiném místě, které si osoba určí (zdravotnické zařízení). Většinou bývá poskytována osobám zdravotně či věkově omezeným nebo osobám ve výjimečné sociální situaci. Z bezpečnostních důvodů terénní službu provádí vždy dva pracovníci intervenčního centra.

Pobytové: pokud má intervenční centrum dostatečné podmínky, zajišťuje i službu pobytovou nebo stravovací. Pokud ale nejsou podmínky dostatečné, intervenční centrum by mělo mít sjednanou spolupráci s ostatními institucemi, které zajišťují ubytování a stravování (azylové domy, ústavy sociální péče).

Každý klient intervenčního centra je seznámen s pravidly:

- Všechny služby, které poskytuje intervenční centrum jsou bezplatné.
- Klient má možnost vystupovat anonymně.
- Klient vždy uzavírá s centrem ústní službu, které ale může být na žádost klienta sepsaná, pokud klient potřebuje smlouvu podle svých potřeb změnit, vše je zaznamenáno do jeho dokumentace.
- Od klienta se očekává aktivní přístup na řešení situace.
- Běžná délka individuální konzultace bývá do 1 hodiny.
- Délka spolupráce klienta s centrem je stanovena podle závažnosti situace.
- Klient je seznámen s možností podání žádosti, stížnosti na poskytované služby.
- Po dohodě mezi centrem a klientem mohou být přítomni u konzultace či klient může souhlasit s přítomností dalšího odborníka. Pokud nesouhlasí je to respektováno a zaznamenáno do dokumentace (Ševčík, Špatenková 2011).

Tabulka nejznámějších organizací, které se zaměřují na problematiku domácího násilí:

Zdroj: (Národní informační centrum pro mládež 2017)

Název organizace	Činnost organizace	www stránky
Rosa	- informace o domácím násilí - psychosociální poradenství - azylový dům - prevence domácího násilí-semináře a přednášky - vydávání informačních letáků - sos linka	www.rosa-os.cz

<p>Bílý kruh bezpečí</p>	<p>pomoc obětem trestných činů</p> <ul style="list-style-type: none"> - informace o domácím násilí - telefonická linka Dona pro oběti domácího násilí - služby pro oběti trestných činů a příbuzné - praktické rady - legislativa - přednášky, semináře, kongresy, publikace 	<p>www.bkb.cz</p> <p>www.donalinka.cz</p> <p>www.domacinasili.cz</p>
<p>Acorus</p>	<p>pomoc ženám obětem domácího násilí a jejich dětem</p> <ul style="list-style-type: none"> - krizová telefonní linka - e-mailové poradenství - ambulantní pomoc - krizová pomoc, krizové lůžko (max 5 dní) - azylový dům - následná pomoc - propagace a osvětová činnost 	<p>www.acorus.cz</p>
<p>Arcidiecézní charita PrahaProjekt MAGDALA</p> <p>(pomoc obětem obchodu s lidmi a domácího násilí)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - odborné sociální poradenství - krizovou pomoc - doprovody - asistovaná setkávání rodičů s dětmi - rodinnou mediaci 	<p>www.praha.charita.cz</p>
<p>Centrum sociálních služeb Praha</p> <p>INTERVENČNÍ CENTRUM</p>	<ul style="list-style-type: none"> - první kontakt s ohroženou osobou po policejním vykázání - osobní i tel.konzultace - podpora při jednání s institucemi - sociálně právní poradenství - zprostředkování návazné pomoci - terapeutická skupina 	<p>www.csspraha.cz</p>
<p>PROFEM - Konzultační středisko pro ženské projekty</p>	<p>právní poradna (telefonická, osobní i on-line)</p> <p>další projekty, které se zaměřují na ženy, jejich právní a sociální postavení</p>	<p>www.profem.cz</p>
<p>SOS centrum Diakonie CČE</p>	<p>Program zaměřený na zvládání agrese ve vztazích</p> <ul style="list-style-type: none"> - možnost prvního kontaktu přes e-mail - telefonické konzultace (pracovní dny: 9-20h) - individuální terapeutický program zaměřený na zvládání agrese - skupinový terapeutický program zaměřený na zvládání agrese 	<p>www.nasilivevtazich.cz</p>

5.3 Právní rámec domácího násilí v České republice

Pojem domácí násilí byl vnímán v České republice jako tabu a tomuto tématu se nevěnovalo moc pozornosti, bylo bráno jako soukromá záležitost každého jedince. S postupem času si společnost uvědomila, že tato problematika má dopad na celou společnost a tím pádem je potřeba co největší spolupráce při řešení. Až do roku 2007 pojem domácí násilí nebyl v českém právu definován. Česká republika společně s přijetím zákona, který zahrnuje problematiku domácího násilí, přijala i závazek pro ochranu jedinců ohrožených.

„Právní rámec problematiky domácího násilí zakotvuje tři pilíře pomoci (PČR, IC, Justici) a je tvořen těmito zákony:“

„Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

- *Upravuje zřizování a provoz intervenčních center (IC).*
- *IC jsou poradenská zařízení pro osoby ohrožené DN.“*

„Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

- *Jeho podstatou je možnost zásahu státu do vztahu dvou osob, a to v jejich společném obydlí, pokud je jedna osoba druhou ohrožena.*
- *Tímto zásahem je institut vykázání“*

„Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

- *Zákon upravuje oprávnění policisty rozhodnout o vykázání ze společného obydlí, zákazu vstupu do něj a zákazu navazování kontaktu s osobou ohroženou.“*

„Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.

- *Upravuje trestní postih projevů domácího násilí.*
- *Upravuje trestní postih projevů nebezpečného pronásledování, tzv. stalking.“*

„Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.“

„Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

- *Upravuje postavení dětí, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za jejich výchovu, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami.*
- *Zákon rovněž upravuje oznamovací povinnosti“ (Interdisciplinární tým města Brna pro oblast domácího násilí 2018).*

6 Výzkumná část

Ve výzkumné části bakalářské práce se zaměřuji na informovanost široké veřejnosti ohledně tématu domácí násilí a jeho dopad na dítě.

6.1 Cíle a výzkumné otázky

Cíle

Za hlavní cíl této práce jsem si zvolila zjistit, jak je společnost informovaná o domácím násilí a jeho dopadu na dítě.

Jako dílčí cíle byly zvoleny následující:

1. Zjistit, zda se dotazovaní během svého života setkali s problematikou domácího násilí.
2. Zjistit, zda si dotazovaní myslí, že domácí násilí má nějaký vliv na dítě.
3. Zjistit, zda dotazovaní znají nějakou organizaci, která se zabývá problematikou domácího násilí.

Výzkumné otázky

Myslíte si, že je veřejnost o domácím násilí dostatečně informovaná?

Tato hlavní výzkumná otázka byla rozpracována na tři dílčí otázky:

1. Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím?
2. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, má to na něj nějaký vliv?
3. Znáte nějakou organizaci, která se zabývá domácím násilím? Pokud ano, tak jakou?

6.2 Metodologie

Dotazník byl poskytován elektronickou formou, pomocí které jsem ho náhodným výběrem rozeslala organizacím Acorus, Rosa, rodině, známým ze sportovního centra a přátelům.

Dotazník

Dotazník jsem vytvořila v online programu „Google formulář“. V dotazníku bylo obsaženo celkem 21 otázek, z toho 19 uzavřených otázek, na které musel respondent

odpovědět, a dvě doplňující otevřené. U některých uzavřených otázek bylo povoleno více správných odpovědí. Všechny otázky vycházely z teoretické části. Předem jsem si stanovila dosažení alespoň 100 vrácených odpovědí. Jelikož se dotazníky vracely velmi rychle a ve velkém počtu nakonec jsem nasbírala 205 zodpovězených dotazníků.

Prověření dotazníku jsem uskutečnila za pomoci třech spolužáků, kteří dotazník vyplnili na nečisto a poté mi pomohli otázky upřesnit či zkonkretizovat. Poté jsem dotazník mohla odeslat rodině, známým a ostatním spolužákům.

Dotazníky jsem vyhodnocovala za pomoci online programu „Google formulář“, kde se automaticky tvořili grafy odpovědí. Grafy jsem si pozorně prostudovala a zkontrolovala, zda se shodují s počtem dotazníku a poté ve Wordu vytvořila vlastní graf ke každé otázce, který jsem slovně popsala.

6.3 Výsledky šetření

Stanovila jsem si hranici 100 vyplněných dotazníků. Návratnost byla velmi rychlá a početná. Celkem se mi během čtrnácti dnů vrátilo 205 vyplněných dotazníků.

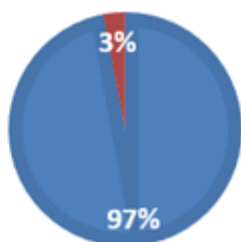
Za pomoci programu Word jsem zpracovala všechny vrácené odpovědi a vytvořila jednotlivé grafy a tabulky, které jsem popsala.

19 otázek bylo uzavřených, kde respondenti vybírali z možností ANO/NE/NEVÍM či z jiných konkrétních možností. 2 otázky byly otevřené a dobrovolné. Z otevřené otázky číslo 14 a číslo 19 jsem vybrala nejčastější a nejmýstižnější odpovědi.

Otázka č. 1: Slyšel/a jste někdy o domácím násilí?

Většinou každý slyšel již někdy ve svém životě o domácím násilí. V tomto dotazníku o něm slyšelo 199 respondentů a 6 respondentů nikoliv.

SLYŠEL/A JSTE NĚKDY O DOMÁCÍM NÁSILÍ?

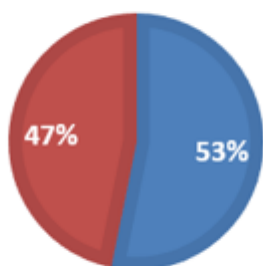

■ ANO ■ NE

Otázka č. 2: Setkal/a jste se někdy ve svém okolí s domácím násilím?

Vyhodnocení otázky, zda se respondent ve svém okolí setkal s domácím násilím nám ukázalo, že skoro polovina dotazovaných, což je 109 osob se ve svém okolí s násilím setkalo a druhá polovina, 96 osob nesetkalo.

SETKAL/A JSTE SE NĚKDY VE SVÉM OKOLÍ S DOMÁCÍM NÁSILÍM?

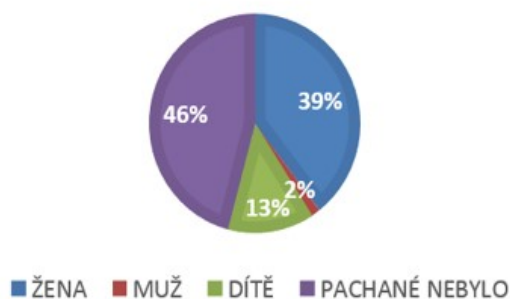

■ ANO ■ NE

Otázka č.3: Pokud ANO, na kom bylo násilí páchané?

U otázky, na kom bylo násilí v jejich okolí páchané mohl dotazovaný vybrat ze tří možností (žena, muž, dítě). Násilí bylo nejvíce páchané na ženách, které označilo 81 dotazovaných. Toto se potvrdilo i v teoretické části, že nejčastější obětí násilí jsou ženy. Dále nejčastěji bylo páchané na dětech, které označilo 27 respondentů a na posledním místě na mužích, které označili 3 dotazovaní. Z grafu je taky viditelné, že ze 46 % násilí páchané vůbec nebylo.

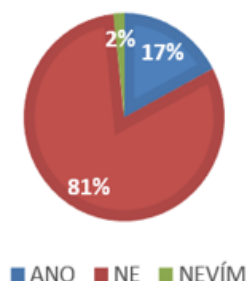
POKUD ANO, NA KOM BYLO TOTO NÁSILÍ PÁCHANÉ?

Otázka č. 4: Myslíte si, že je veřejnost o domácím násilí dostatečně informovaná?

Většina dotazovaných se myslí, že široká veřejnost nemá dostatečné informace o domácím násilí. Z grafu vyplývá, že 141 respondentů, nebere veřejnost dostatečně informovanou, 30 respondentů, si myslí, že společnost má dostatečné informace a 34 respondentů odpovědělo, že neví, zda se společnost informovaná.

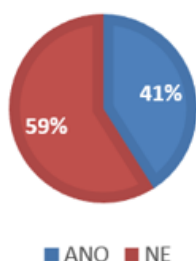
MYSLÍTE SI, ŽE JE VEŘEJNOST O DOMÁCÍM NÁSILÍ DOSTATEČNĚ INFORMOVANÁ?

Otázka č. 5: Zúčastnil/a jste se někdy nějakého preventivního programu na téma domácí násilí (např. ve škole)?

V této otázce šlo pouze o zjištění, zda se někdo zúčastnil preventivního násilí ohledně domácího násilí, nikoliv, kde se preventivní program uskutečnil. Více než polovina dotazovaných, 121 osob, se nikdy žádného preventivního programu ohledně domácího násilí nezúčastnila. Druhá polovina, 84 osob, ale ano.

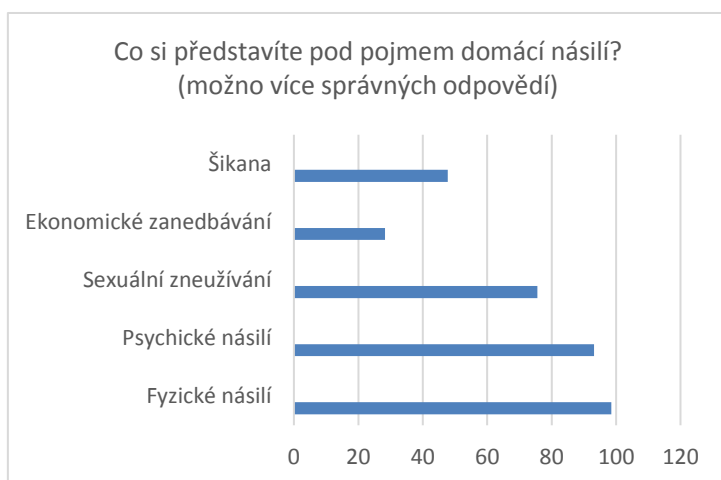
ZÚČASTNIL/A JSTE SE NĚKDY NĚJAKÉHO
PREVENTIVNÍHO PROGRAMU NA TÉMA
DOMÁCÍM NÁSILÍ (NAPŘ. VE ŠKOLE)?

Otázka č.6: Co si představíte po pojmem domácí násilí?

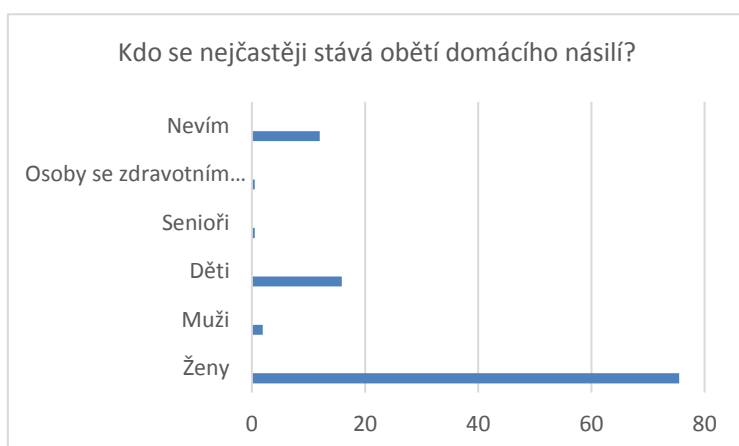
U této otázky mohl dotazovaný vybrat více správných odpovědí. Pod pojmem domácí násilí si dotazovaní nejvíce představují fyzické násilí, které označilo 202 osob. Dále psychické násilí, které bylo označeno 191krát, sexuální zneužívání 155krát, šikana 98krát a ekonomické zanedbávání 58krát.

Tato otázka potvrdila informace z teoretické části. Nejvíce osob si pod pojmem domácí násilí představí fyzické ubližování.

Otázka č. 7: Kdo se nejčastěji stává obětí domácího násilí?

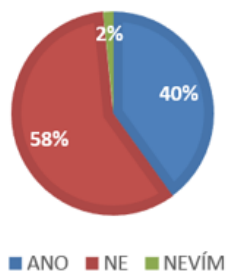
Jako se uvádí v teoretické části, tak i u této otázky se respondenti myslí, že nejčastější obětí domácího násilí jsou ženy, které označilo 157 dotazovaných. Na druhém místě jsou děti, které byly označeny 33krát, dále muži 4krát, senioři a osoby se zdravotním... pouze jednou. A 12 dotazovaných neví, na kom je násilí nejvíce páchané.

Otázka č. 8: Myslíte si, že domácí násilí se vyskytuje častěji v rodině, která má horší ekonomické zázemí, než v rodině, která je ekonomicky vyspělá?

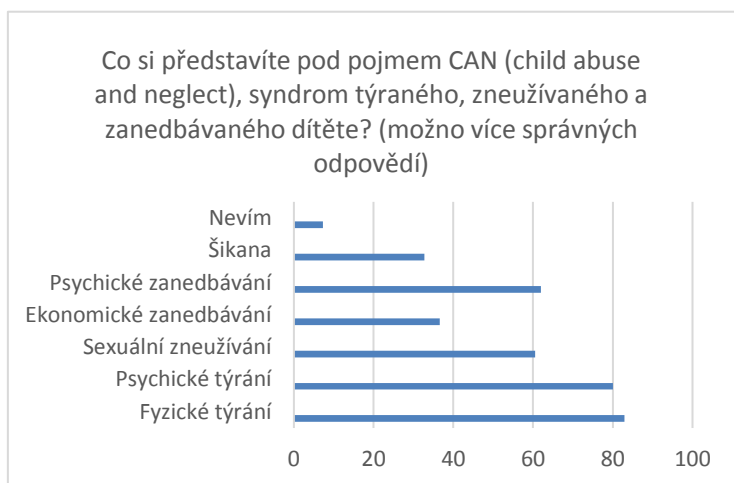
105 dotazovaných má názor, že domácí násilí se nevyskytuje častěji v rodinách, kde je ekonomické zázemí nižší. 72 osob označilo za pravdu, že násilí se vyskytuje častěji u rodin s horším ekonomickým zázemím a 28 dotazovaných neví, v jaké z těchto dvou situací se násilí vyskytuje častěji.

MYSLÍTE SI, ŽE DOMÁCÍ NÁSILÍ SE VYSKYTUJE ČASTĚJI V RODINĚ, KTERÁ MÁ HORŠÍ EKONOMICKÉ ZÁZEMÍ, NEŽ V RODINĚ, KTERÁ JE EKONOMICKY VYSPĚLÁ?

Otázka č. 9: Co si představíte pod pojmem CAN (child abuse and neglect), syndrom týraného, zneužívaného a zanedbaného dítěte?

U této otázky mohli respondenti označit více správných odpovědí. Nejčastěji bylo označováno fyzický týrání (170), psychické týrání (164), psychické zanedbávání (127), sexuální zneužívání (124), ekonomické zanedbávání (75), šikana (67) a 15 dotazovaných nevědělo co si představit pod pojmem CAN.

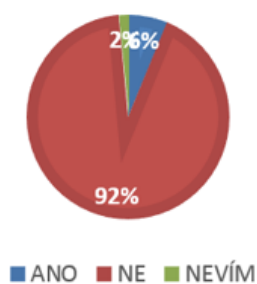

Otázka č. 10: Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, myslíte si, že tento problém někomu svěřuje?

Většina dotazovaných si myslí, že dítě si tento problém nechává pro sebe (178). Odpověď nevíam označilo 15 dotazovaných a odpověď ano pouze 12 dotazovaných.

I v teoretické části je zmiňováno, že dítě svůj problém nikomu nesvěřuje a radši si situaci ve které žije nechává pro sebe.

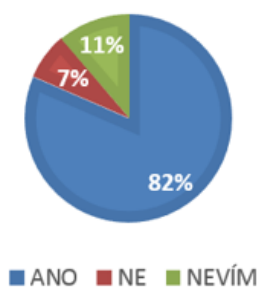
POKUD DÍTĚ VYRŮSTÁ V RODINĚ, KDE SE VYSKYTUJE DOMÁCÍ NÁSILÍ, MYSLÍTE SI, ŽE TENTO PROBLÉM NĚKOMU SVĚŘUJE?

Otázka č. 11: Myslíte si, že dítě bere toto chování jako samozřejmé a běžné?

101 respondentů se domnívá, že dítě, bere chování, které se vztahuje k domácímu násilí jako samozřejmé a běžné. 68 respondentů si myslí, že dítě ví o tom, jak je toto chování odlišné od ostatních rodin a 36 respondentů neví, jak dítě toto chování vnímá.

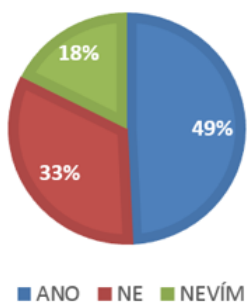
MYSLÍTE SI, ŽE DÍTĚ V POZDĚJŠÍM VĚKU
MŮŽE MÍT CHOVÁNÍ STEJNÉ, JAKO
ZAŽÍVALO V PRIMÁRNÍ RODINĚ?

Otázka č. 12: Myslíte si, že dítě v pozdějším věku může mít chování stejné, jako zažívalo v primární rodině?

Nejvíce dotazovaných (167) se domnívá, že dítě přebere prvky chování, jaké zažívalo v primární rodině. Zbytek (15) se domnívá, že dítě se bude chovat jinak a (23) neví, zda to zanechá nějaké stopy vůči chování dítěte.

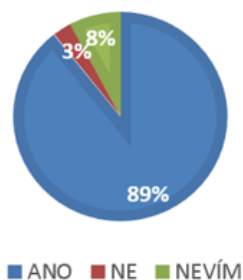
MYSLÍTE SI, ŽE DÍTĚ TOTO CHOVÁNÍ BERE
JAKO SAMOZŘEJMÉ A BĚŽNÉ?

Otázka č. 13: Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, má to na něj nějaký vliv?

Skoro všichni dotazovaní (183) se domnívají, že na dítě, které vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, je nějak ovlivněno. 6 dotazovaných se obává, že domácí násilí nezanechá žádný vliv na dítěti a 16 dotazovaných neví, zda dítě může být nějak ovlivněno., V teoretické části je uváděno, že dítě, které vyrůstá v rodině s domácím násilím je nějakým způsobem ovlivněno i do budoucna, v horším případě se u něj může vyskytovat syndrom CAN.

POKUD DÍTĚ VYRŮSTÁ V RODINĚ, KDE SE VYSKYTUJE DOMÁCÍ NÁSILÍ, MÁ TO NA NĚJ NĚJAKÝ VLIV?

Otázka č. 14: Pokud jste odpověděl/a ano, tak jaký vliv? Pokud ne, otázku přeskočte.

Tato otázka byla formou otevřenou, kde měl dotazovaný napsat jaký vliv má domácí násilí na dítě. Odpovědělo celkem 139 dotazovaných. Vybrala jsem nejčastější a nejvýstižnější odpovědi, které jsou v níže uvedené tabulce i s počtem respondentů, kteří tak odpověděli.

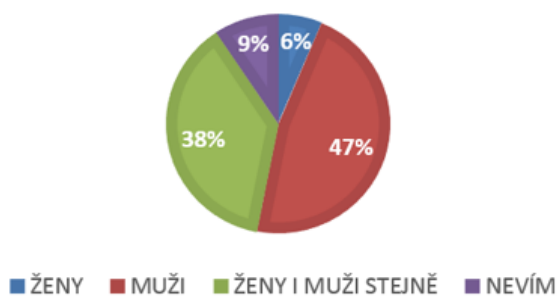
Odpovědi	Počet odpovědí
Vliv na rozvoj psychiky dítěte	24
Dítě bude mít sklon k agresi	22
Násilí má negativní a špatný vliv na dítě	20
Dítě bude uzavřené a bude mít nízké sebevědomí	15

Dítě bude bojácné	11
Dítě se bude špatně začleňovat do kolektivu	5
Jiné odpovědi	42

Otázka č. 15: Týrání a zneužívání dítěte více páchají:

96 dotazovaných má pocit, že násilí na dětech páchají muži. 77 se shoduje v tom, že násilí na dětech páchají stejně muži i ženy ve stejném počtu. 19 dotazovaných nemá představu o tom, kdo násilí na dětech páchá a 13 jedinců si myslí, že násilí na dětech páchají ženy.

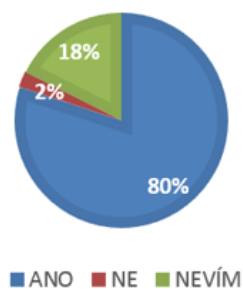
TÝRÁNÍ A ZNEUŽÍVÁNÍ DÍTĚTE VÍCE PÁCHAJÍ:

Otázka č. 16: Pokud byste ve svém okolí měli podezření na domácí násilí, řešili byste to?

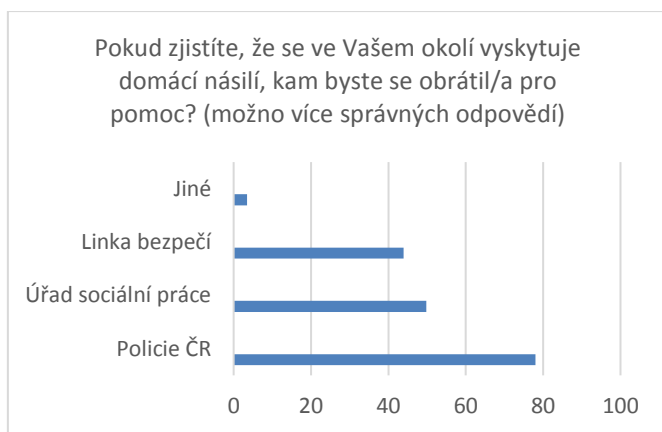
Většina respondentů by se snažila domácí násilí ve svém okolí řešit (164), zbytek respondentů (41) neví, jak by se v této situaci zachovali a 5 z nich by tuto situaci vůbec neřešilo.

POKUD BYSTE VE SVÉM OKOLÍ MĚLI PODEZŘENÍ NA DOMÁCÍ NÁSILÍ, ŘEŠILI BYSTE TO?

Otázka č. 17: Pokud zjistíte, že se ve Vašem okolí vyskytuje domácí násilí, kam byste se obrátil/a pro pomoc? (možno více správných odpovědí)

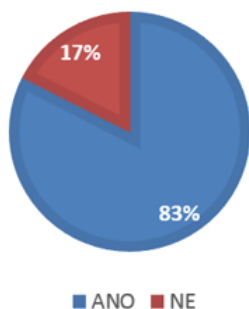
U této otázky mohl respondent vybrat více správných odpovědí. Nejčastější většina (160) dotazovaných by se obrátila pro pomoc na Policii ČR. Na úřad sociální práce by se obrátilo 102 dotazovaných, na linku bezpečí 90 dotazovaných, 9 jedinců neví, kde by požádali o pomoc z vybraných možností a 7 osob by se odkázalo jinam než na uvedené možnosti.

Otázka č. 18: Znáte nějakou organizaci, která se zabývá domácím násilím?

Více než polovina (174) dotazovaných nezná žádnou organizaci, která se zabývá domácím násilím, však méně než polovina (31) o nějaké organizaci slyšela.

ZNÁTE NĚJAKOU ORGANIZACI, KTERÁ SE ZABÝVÁ DOMÁCÍM NÁSILÍM?

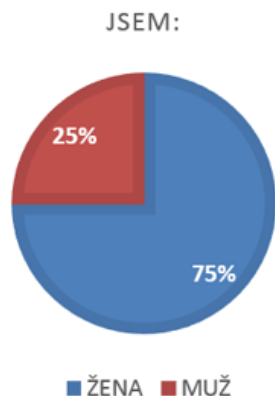
Otázka č. 19: Pokud ANO, tak jakou?

Tato otázka byla otevřená, dotazovaný, který v předchozí otázce odpověděl ANO měl zde uvést organizaci, kterou zná a zabývá se domácím násilím. Odpovědělo 27 respondentů z toho 5 odpovědí bylo nevyhovujících. V následující tabulce jsou vypsané organizace, které respondenti uvedli a jejich počet označení.

Název organizace	Počet označení
Bílý kruh bezpečí	12
Linka bezpečí	6
Acorus	2
Šance dětem	2
Nevyhovující odpověď	5

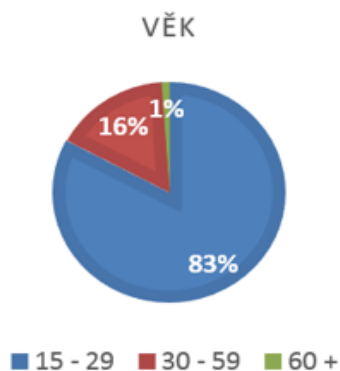
Otázka č. 20: Jsem:

Touto otázkou jsem zjišťovala, jaké pohlaví se zapojilo do vyplňování mého dotazníku. Více než polovina odpovědí (154) bylo od žen a zbytek (51) od mužů.

Otázka č. 21: Věk:

Nejvíce respondentů (170), kteří vyplňovali dotazník byli ve věku od 15 do 29, jako druhou početnou skupinou (33) byly osoby od 30 do 59 a pouze dvěma dotazovaným bylo nad 60 let.

6.4 Zhodnocení šetření

Za hlavní cíl této práce jsem si zvolila zjistit, jak je společnost informovaná o domácím násilí a jeho dopadu na dítě. Více jak polovina respondentů se s domácím násilím někdy v životě setkala. Většina dotazovaných se domnívá, že domácí násilí má špatný a negativní vliv na dítě i na jeho psychiku. Jen třetina dotazovaných uvedla název organizace, která se zabývá problematikou domácího násilí.

Hlavní výzkumnou otázkou byla otázka, zda si jedinec myslí, že je veřejnost dobře informovaná o domácím násilím. Více než polovina respondentů uvedla nedostatečnou informovanost společnosti o tomto problému.

Z celkového vyhodnocení dotazníků vyšly výsledky, které jsem více méně očekávala. Většina lidí o domácím násilí slyšela nebo se s ním setkala, ale to je tak vše. Málo kdo, zná odpověď na otázku, jak tenhle problém řešit či kam se obrátit pro pomoc.

Závěr

V této práci jsem se zaměřila na problematiku domácího násilí, což je c dnešní době velmi aktuální a otevřené téma, i když společnost o něm moc nemluví.

V teoretické části jsem se snažila nastínit co je vlastně domácí násilí, jaké má formy, projevy, příčiny a důsledky. Dále na kom může být domácí násilí páchané a v poslední řadě jsme se věnovala problematice syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (Syndrom CAN) a také pomoci obětem a právnímu ukotvení domácího násilí.

Praktická část byla zaměřena na kvantitativní výzkum, jehož základem byl standardizovaný dotazník, který vyplňovala široká veřejnost. Dotazník jsem rozeslala v elektronické podobě pomocí e-mailů. Návratnost odpovědí byla velmi rychlá a početná. Hlavním cílem dotazníku bylo zjistit, jak je společnost ohledně tématu domácí násilí informovaná. Většina dotazovaných si myslí, že veřejnost nemá dostatečné informace ohledně tohoto tématu. Dalšími cíli bylo zjistit, zda se dotazovaní během svého života setkali s problematikou domácího násilí. Méně, než polovina se během svého života s tímto problémem setkala. Dále, zda si dotazovaní myslí, že domácí násilí má nějaký vliv na dítě. U této otázky skoro každý respondent odpověděl ano, domácí násilí má negativní či špatný vliv na celkový rozvoj osobnosti dítěte a jeho psychiku. Posledním cílem bylo, zda dotazovaní znají nějakou organizaci, která se zabývá problematikou domácího násilí. Pouze 22 respondentů z 205 uvedlo název nějaké organizace, která se zabývá problematikou domácího násilí. Což je velmi malý počet informovaných ohledně tohoto tématu.

Dle mého názoru by se do škol a na veřejnost mělo zavést více preventivních programů na toto téma a snažit se veřejnost co nejvíce informovat o problematice domácího násilí třeba za pomoci letáků v čekárnách lékařských ordinací nebo prostřednictvím médií.

Seznam použitých informačních zdrojů

- 1) BEDNÁŘOVÁ, Zdena. Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Praha: Acorus, c2009. ISBN 978-80-254-5422-0.
- 2) BECHYŇOVÁ, Věra. Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém. Praha: IREAS, 2007. ISBN 978-80-86684-47-5.
- 3) BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ. Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-7308-545-2.
- 4) ČÍRTKOVÁ, Ludmila, Radka MACHÁČKOVÁ a Markéta VITOUŠOVÁ. Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.
- 5) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
- 6) ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.
- 7) DUFKOVÁ, Ivana a Jiří ZLÁMAL. Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí. Praha: [Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku], 2005. ISBN 80-239-5686-8.
- 8) DUNOVSKÝ, Jiří. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-7169-192-5.
- 9) HRONOVÁ, Martina. Násilí ve vztazích teenagerů: manuál pro učitele SŠ. Praha: Rosa, 2009.
- 10) HUŇKOVÁ, Markéta a Jiřina VOŇKOVÁ. Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím). Stráž pod Ralskem: Justiční akademie ČR, 2004. ISBN 80-239-6230-2.
- 11) KUNC, Kamil. Ekonomické dopady domácího násilí v ČR. Praha: proFem, c2012. ISBN 978-80-904564-1-9.

12) KURUCOVÁ, Radka. Zátěž pečovatele: posuzování, diagnostika, intervence a prevence v péči o nevy léčitelně nemocné. Praha: Grada Publishing, 2016. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-5707-0.

13) LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. Psychická deprivace v dětství. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1963.

14) MATOUŠKOVÁ, Ingrid. Aplikovaná forenzní psychologie. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.

15) ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 9788073676902.

16) VANÍČKOVÁ, Eva, Hana PROVAZNÍKOVÁ a Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ. Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1995. ISBN 80-85529-17-3.

17) VÁGNEROVÁ, Marie. Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

18) VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 2., přeprac. vyd. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-80-903626-7-3.

19) WEISS, Petr. Sexuální zneužívání dětí. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0929-5.

Odborné články

1) ČÍRTKOVÁ, Ludmila; PTÁČEK, Radek; ŽUKOV, Ilja. Aktuální otázky domácího násilí v soudně znalecké praxi. Česká a slovenská psychiatrie. 2010, roč. 106, č. 4, s. 234-238. ISSN 1212-0383.

Internetové zdroje

1) Domácí násilí [online]. 2007 [cit. 2018-02-13]. Dostupné z:

<http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

2) Domácí násilí: Identifikace domácího násilí [online]. 2007 [cit. 2018-02-16]. Dostupné z:

<http://www.charitahk.cz/nase-strediska/intervencni-centrum1/domaci-nasili1/#!prettyPhoto>

3) Interdisciplinární tým města Brna pro oblast domácího násilí: Domácí násilí v českém právu [online]. 2018 [cit. 2018-03-3]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>

4) Metodický portál RVP [online]. 2011 [cit. 2018-02-27]. Dostupné z:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/S/Syndrom_CAN#P.c5.99.c3.ad.c4.8diny_syndromu_CAN

5) Národní informační centrum pro mládež: Domácí násilí-adresář organizací [online]. 2017 [cit. 2018-03-2]. Dostupné z: <http://www.icm.cz/domaci-nasili-adresar-organizaci>

6) Oblastní charita Hradec Králové: Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím [online]. 2018 [cit. 2018-01-9]. Dostupné z:

<http://www.charitahk.cz/nase-strediska/intervencni-centrum1/domaci-nasili1/#!prettyPhoto>

Zákony

- 1) Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
- 2) Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
- 3) Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník.
- 5) Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam příloh

Příloha 1 – Seznam otázek dotazníku

Příloha 1 – Seznam otázek dotazníku

1. Slyšel/a jste někdy o domácím násilí?

- Ano
- Ne

2. Setkali jste se ve svém okolí s domácím násilím?

- Ano
- Ne

3. Pokud ano, na kom bylo toto násilí páchané?

- Žena
- Muž
- Dítě
- Páchané nebylo

4. Myslíte si, že veřejnost je o domácím násilí dostatečně informovaná?

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Zúčastnil/a jste se někdy nějakého preventivního programu na téma domácím násilí (např. ve škole)?

- Ano
- Ne

6. Co si představíte pod pojmem domácí násilí? (možno více správných odpovědí)

- Fyzické týrání
- Psychické týrání
- Sexuální zneužívání
- Ekonomické zanedbávání
- Šikana

7. Kdo je nejčastější obětí domácího násilí?

- Muži
- Ženy
- Děti
- Senioři
- Osoby se zdravotním znevýhodněním
- Nevím

8. Myslíte si, že domácí násilí se vyskytuje častěji v rodině, která má horší ekonomické zázemí než v rodině, která je ekonomicky vyspělá?

- Ano
- Ne
- Nevím

9. Co si představíte pod pojmem CAN (child abuse and neglect), syndrom týraného a zanedbávaného dítěte (možno více správných odpovědí).

- Fyzické týrání
- Psychické týrání
- Sexuální zneužívání
- Psychické zanedbávání
- Fyzické zanedbávání
- Ekonomické zanedbávání
- Šikana

10. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, myslíte si, že tento problém někomu svěříte?

- Ano
- Ne
- Nevím

11. Myslíte si, že dítě toto chování bere jako samozřejmé a běžné?

- Ano
- Ne
- Nevím

12. Může se dítě později v dospělosti chovat tak, jaké chování zažívalo ve své primární rodině?

- Ano
- Ne
- Nevím

13. Pokud dítě vyrůstá v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí má to na něj nějaký vliv?

- Ano
- Ne
- Nevím

14. Pokud jste odpověděli ano, tak jaký vliv?

- Odpověď:

15. Týrání a zneužívání dítěte více páchají:

- Muži
- Ženy
- Muži i ženy stejně
- Nevím

16. Pokud byste ve svém okolí měli podezření na domácí násilí řešili byste to?

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Pokud zjistíte, že se ve Vašem okolí vyskytuje domácí násilí, kam byste se obrátil/a pro pomoc? (možno více správných odpovědí)

- Policie ČR
- Úřad sociální práce
- Linka bezpečí
- Nevím
- Jiné

18. Znáte nějakou organizaci, které se zabývá domácím násilím?

- Ano
- Ne

19. Pokud ano, tak jakou?

- Odpověď:

20. Jsem:

- Žena
- Muž

21. Věk:

- 15 – 29
- 30 – 59
- 60 +